Leto LXX Štev. 24 a V Ljubljani, v petek, 30. januarja 1942-XX Spedizione in abbonamento postale Poštnina plačana v gotovini Prezzo — Cena L 0.70

Naročnina mesečno 12 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Podružnica: Novo mesto.

SLOVENEC

Abbonamenti: Mese 12 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P.: Lubiana 10.650 per gli abbonamenti: 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Intensa attivita del elementi esploranti

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Elementi esploranti hanno svolto ieri intensa attività nel Gebbel Cirenaico Occidentale. Nonostante l'imperversare di violente tempeste di sabbia l'aviazione italo-germanica ha compiuto ripetute ed efficaci azioni contro le retrovie nemiche.

Su Malta si sono rinnovate le incursioni delle forze aeree dell'Asse che vi hanno bombardato gli obiettivi militari. Un velivolo avversario risulta abbattuto in combattimento.

Aeroplani britannici hanno attaccato Tripoli; sono segnalati alcuni feriti, danni limitati. Un apparecchio inglese in ricognizione nel cielo di Catanzaro è precipitato presso Marcellinara, il pilota è stato catturato da un reparto di antiparacadutisti.

Vojno poročilo št. 606

Živahno delovanje izvidniških oddelkov

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Ogledniški oddelki so razvili včeraj veliko delavnost v Gebbelu v zahodni Cirenajki. Čeprav so divjaki neprestani silni peščeni viharji, je italijansko-nemško letalstvo izvedlo več učinkovitih napadov v sovražnikovem zaledju.

Letalske sile Osi so znova napadle Malto, kjer so bombardirale vojaške cilje. Eno sovražno letalo je bilo v bojih sestreljeno. Angleška letala so napadla Tripoli; nekaj ranjenih, nekaj škode. Eno sovražno ogledniško letalo nad Catanzaro je strmoglavilo pri Marcellinari; protipadalski oddelek je zajel pilota.

Angleži izpraznjujejo Singapur

Johore Baru v nevarnosti — Japonci so le še 70 km od Singapurja — Nova ofenziva na Filipinih in v Birmi

Bangkok, 29. jan. AS. Kakor poroča radio Singapoore bo civilno prebivalstvo otoka Singapooreja izseljeno z obale na nasprotno stran otoka, to je v državo Johore.

Rim, 29. jan. AS. Med časnikarskimi krogi v Londonu so snoči takole presojali položaj na Malajskem polotoku:

Na vzhodni obali Japonci z nadmočnimi silami pritiskajo južno od Endaua, na srednjem odseku bojišča se japonski pritisk povečuje, na zahodni obali pa so v teku hude bitke blizu Rengeta. Sedaj so Japonci prispeli na vhodni obali 70 km, na središču 75 km, na zahodni obali pa 100 km pred Singapoore. Angleži so izpraznili civilno prebivalstvo iz vse severne obale Singapooreja. Položaj je težak.

Šanghaj, 29. jan. AS. Radio Sidney poroča, da so japonske čete izvedle silovito ofenzivo proti severoameriškim edinicam, ki so stisnjene na skrajni konec polotoka Batanga vzhodno od Manille. Amerikanci so morali zapustiti velik del zemljišča.

Bangkok, 29. jan. AS. Japonsko protiletalsko topništvo je skupno s siamskim protiletalskim topništvom odbilo angleški letalski napad na Bangkok v noči na 27. januar.

Manilla, 29. jan. AS. Japonske čete, ki so napadle ameriške postojanke na hribu Matitu, nadaljujejo z zasledovanjem ameriških in filipinskih oddelkov ki se umikajo proti gorovju Marivoles. Gorovje je na skrajnem koncu polotoka Batanga.

Tokio, 29. jan. AS. Japonski oddelki, ki napredujejo proti Singapooreju ob zahodni obali Malaje, so dosegli okolico kraja Benut, ki leži kakih 50 km severovzhodno od Johore Bharuja. prestolnice države Johore. Pri Benutu so hudi boji. Japonske čete, ki zasledujejo umikajoče se Angleže, so ob progi proti Johore Bharuju včeraj prispele do kraja, ki leži 5 postaj od Johore Bharuja.

Tokio, 29. jan. AS. V visokih japonskih krogih posmehljivo razlagajo čudna ameriška in nizozemska poročila o neki pomorski zmagi v ožini Maccassar in Sundskem morju. Če Angleži, Amerikanci in Nizozemci lahko tam toliko dosežejo, zakaj ne pridejo na pomoč zdesetkovanim oddelkom na Malaji in na Filipinih? Laži nasprotne propagande naj ustvarijo v javnem mnenju olajšanje zaradi hudih izgub na vseh bojiščih Vzhodne Azije. Če bi bila pomorska nadmoč Angležev in Amerikancev resnična, kakor se Angleži hvalijo, bi morala zaveznikom omogočiti izkrcanje okrepitev, da bi z njimi zavrli prepričljivo japonsko napredovanje. Dejstvo, da Angleži in Amerikanci ne morejo dajati Japoncem nobenega odpora, dokazuje, da je njihova propaganda gola laž. Ako bi bile amerikanske trditve o pomorskih zmagah resnične, bi Japoncem ne preostala nobena mornarica in admiral Kimmel bi bil junak Tihega morja, namesto da je obtožen, ker je zbežal iz Pearl Harbourja. Sovražniki bi se morali sporazumeti vsaj o tem, da bodo širili iste laži in da si ne bodo nasprotovali s popolnoma nasprotnimi številkami in dejstvi, ki so zrasla na njihovem zelniku.

Saigon, 29. jan. AS. Radio Batavia je sporočil, da ni več prejel nobenih poročil z bojišča pri mestu Hendari, kjer so se Japonci izkrcali 24. januarja. Isti radio je tudi omenil, da so skupine japonskih letal bombardirale Maccassar na Celebesu, Pontlanak na zahodni obali nizozemskega Bornea in Sabang ob Sumatri.

Tokio, 29. jan. AS. Uradni govornik japonske vlade, Tomaha Hori, je govoril o prizadevanjih Anglije in Združenih držav za pomoč Nizozemski Indiji in rekel, da gre za velike načrte, ki pa obstajajo le na papirju. Japonci so se že uspešno izkrcali v Novi Britaniji, na Novi Irski, v Balik Papangu, Menadu in pričakuje se skorajšen padec Singapooreja. Anglija ne samo, da ne more pomagati svojim zaveznikom, marveč je že sama v nevarnosti zaradi notranjega nezadovoljstva. Angleška vlada se zdaj trudi, da bi se izmotala iz očitkov zaradi bridkih udarcev v Malaji in v Birmaniji, Združene države pa niso v stanu nuditi le najmanjšo pomoč. Ko je govoril o Filipinih, je rekel, da ne bodo mogli dobiti neodvisnosti, ki jo je obljubil ministrski predsednik Tojo med svojim govorom v parlamentu, prej, dokler ne bodo japonske čete zasedle vsega otočja.

Japonski uspehi na morju

Tokio, 29. jan. AS. Trinajst parnikov, ki so jih japonske podmornice potopile po 22. januarju v vodah okoli Jave in katerih skupna tonaža znaša 88.000 ton, so: oboroženi trgovski parnik s 15.000 tonami; tri 8000 tonske prevozne ladje (dve ladji naloženi z blagom in ena z vojnim materialom), dve 5000 tonski ladji, dve 4000 tonski ladji in pet parnikov, katerih skupna tonaža znaša 32.000 ton.

Angleški umik v Birmaniji

Šanghaj, 29. jan. AS. Novice iz Birmanije poročajo, da se Angleži umikajo na vsem bojišču; Japonci in Tajci pa jim povsod slede. Poročajo, da še ni bilo bojev s kitajskimi četami, ki so prispele v Birmo.

Angleški rušilec »Thanet« potopljen

Tokio, 29. jan. AS. Cesarski glavni stan poroča, da je bil potopljen med pomorsko bitko pri Endau angleški rušilec »Thanet«. Rušilec je imel 1000 ton in je vozil s hitrostjo 36 vozlov na uro. Posadka mu je štela 100 mož.

Pozno spoznanje

Rim, 29. januarja. AS: Avstralski zunanji minister piše v listu »Daily Mail«: »Prvi lord admiralitete Alexander in drugi angleški državniki, ki so bili nasprotnega mnenja, so sedaj dobili pouk, da je obramba Malajskega polotoka tudi obramba Anglije in ne samo obramba Avstralije. Greh je, če je bilo izgrubljenih toliko človeških življenj samo zato, da bi se pokazalo, da Malajski polotok ni drugotnega značaja, ampak, da ima najvažnejši pomen v vojni med demokracijami in totalitarnimi državami.«

Uspešni protinapadi na vzhodu

Nemško vojno poročilo

Hitlerjev Glavni Stan, 29. jan. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na južnem odseku vzhodnega bojišča neznatna delavnost zaradi močnih snežnih neviht.

V včerajšnjem vojnem poročilu omenjenem uničenju neke sovražnikove skupine na južni obali Krima je padlo v nemške in romunske roke 840 ujetnikov, 12 topov in 111 strojnic ter metalcev granat. Na bojišču pri Doncu so nemški in slovaški oddelki odbili krajevne napade Sovjetov. Lastni protinapadi so bili uspešni.

Na srednjem odseku je sovražnik na več krajih brezuspešno napadel. Pri nekaterih napadih je bilo po srditih bojih zavzetih mnogo krajev in zaplenjeno večje število topov.

Na severnem odseku vzhodnega bojišča je sovražnik nadaljeval svoje napade. Boji so še deloma v teku.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera, kjer je obkoljen Petrograd, in na nemško-finski fronti na Laponskem uspešni napadi naših napadalnih čet.

Močni oddelki bojnih in lovskih letal so posegali v suhozemske boje posebno na srednjem in severnem odseku. Številna sovjetska letala so bila zažgana.

V Severni Afriki živahno delovanje ogledniških čet v Cirenaiki. Uspešni letalski napadi na kolone angleških tovornih avtomobilov, zbirališča čet in skladišča goriva v severnoafriškem obalnem področju od Benghazija do Marse Matruha.

Pri dnevnih in nočnih napadih na angleška letališča na otoku Malti so bila poškodovana mnoga letala na tleh.

Angleška letala, ki so zadnjo noč poskušala napasti Münster, so bila pregnana z močno obrambo in so brez načrta spustila nekaj bomb na severozahodno Nemčijo. Civilno prebivalstvo je imelo majhne izgube. V nekaterih krajih so poškodovane hiše. Trije angleški bombniki so bili sestreljeni.

Berlin, 29. jan. AS: Dne 26. jan. so izvedle nemške čete na severnem delu vzhodnega bojišča napad, ki je bil kronan s polnim uspehom. Napad je sijajno podpiralo topništvo, ki je strlo nasprotno obrambo in omogočilo zvezo z neko sprednjo nemško postojanko, ki je bila prej izločena zaradi sovražnega napada.

Berlin, 29. jan. AS. »Völkischer Beobachter« daje pregled o bojih na vzhodnem bojišču, kakor so potekali zadnji teden pod naslovom »Vzhodna fronta je nezlomljiva«. Nemci zadajajo dan za dnem velike izgube boljševikom, ki bi radi prodrli v nemške vrste. Med 24. in 26. januarjem so nemški napadalni oddelki na srednjem odseku, ki so po zmagovitih protinapadih zasedli nove postojanke, nudili junaški odpor sovjetskim napadom, ki so si sledili v zaporednih valovih. 26. januarja so boljševiki tudi na donskem bojišču znova napadli z močnimi silami. Nemci so tu zasedli nov kraj, ki so ga Rusi trikrat zaporedoma napadli z uporabo tankov različne velikosti, vendar pa so bili s krvavimi izgubami v ljudeh in materialu odbiti.

Na srednjem odseku bojišča so Nemci med 24. in 25. januarjem pri strašnem mrazu vzdržali napad, ki je trajal neprestano 36 ur. Navzlic silnemu mrazu in številčni nadmoči nasprotnika se je boj končal zmagovito za Nemce. Sovražnik je tudi tu pustil na bojišču mnogo mrtvih in ranjenih ter veliko vojnega gradiva, med katerim so bili tudi 52 tonski tanki. Pri Orlu so Nemci 22. januarja spodili boljševike iz nekega kraja, ki so ga ti že več dni trdno držali. Tukaj je prizadelo največ izgub sovražniku nemško topništvo.

Japonsko svarilo Francoski Indokini

Tokio, 29. jan. as. List »Japan Times and Advertiser« poroča v posebnem članku o gaulističnem delovanju v Indokini in v francoskih tihomorskih posestih, ki hoče tam izzvati nemire. List omenja, da je ob vstopu Japonske v vojno vlada Indokine Japonski popolnoma zagotovila sodelovanje v duhu vojaškega sporazuma o skupni obrambi, z dne 6. julija lanskega leta. Tudi generalni guverner francoskih kolonij in posesti v Pacifiku general Decoux je v posebnem proglasu zopet potrdil svojo zvestobo vichyjski vladi. Kljub temu gaustično delovanje, oprto na Anglijo, kali francosko-japonsko sodelovanje in zavira vojaški razvoj za veliko Azijo. Vojna za veliko Azijo — tako nadaljuje list — je odločena potolči Anglijo in Združene države, ne pa drugih držav. Toda Japonska ne more odpustiti sovražnih dejanj, naj prihajajo od kogar koli in če se bo sedanje stanje v Indokini in francoskih posestih na Tihem oceanu nadaljevalo, bo Japonska prisiljena poseči po primernih ukrepih. Oblasti in prebivalstvo francoskih kolonij norajo vedeti: če se bo položaj poostril in če bo ves trud vlade v Vichyju in Decouxa za ohranitev varnosti v Indokini in drugih francoskih tertorijih v sodelovanju z Japonsko brez uspeha, se bo zgodilo, da se bodo vse posesti Francozov na tihomorskem prostoru popolnoma zrušile.

Nizozemsko Indijo branijo slabotni oddelki

Šanghaj, 29. jan. AS: Novice iz dostojnega vira pravijo, da je zaupana obramba Nizozemske Indije vojski kakih 100.000 mož, od katerih je samo tretjina zadosti izurjena. Nizozemsko indijsko letalstvo, v katerem služijo tudi angleški in amerikanski piloti, ima kakih 400 letal, od katerih je okoli 100 lovskih letal, 80 bombnikov, ostalo pa so vodna in ogledniška letala. Nizozemska mornarica šteje 6 križark, med njimi je tudi posadka, ki se je leta 1933. uprla Nizozemcem — 10 rušilcev, 15 podmornic, in druge manjše ladje, vsega 60 enot.

Zastopnik fašistične delegacije na obisku pri Paveliču

Zagreb, 29. jan. AS. Novi načelnik delegacije pri ustaškem gibanju narodni svetnik Carlo Palestra di Mottona je včeraj v spremstvu Kraljevega poslanika Cassertana uradno obiskal Paveliča, ki ga je sprejel v vladni palači. Pred vhodom je bila na trgu sv. Marka častna četa poglavnikove straže. Poglavnik je izrazil narodnemu svetniku Palestri svoje veselje, da ga lahko pozdravi kot zastopnika narodne fašistične stranke po odredbi in volji Ducejevi. Zagotovil mu je, da se nahaja ustaško gibanje, ki ima svoj začetek v fašističnem gibanju, ob strani Črnih srajc in da bo po svoje prispevalo k skupnim ciljem obeh revolucij v dobrobit hrvatskega in italijanskega naroda. Zaželel mu je prisrčno dobrodošlico na Hrvatskem in mu zagotovil, da bo uživalo njegovo odposlanstvo vedno popolno pomoč.

Hrvatsko gospodarsko odposlanstvo v Rimu

Zagreb, 29. jan AS: Da bi se udeležili razgovorov na italijansko-hrvatskih gospodarskih posvetih, so prispeli iz Hrvaške člani hrvaškega odposlanstva pod vodstvom finančnega ministra Košaka: prišel je tudi minister za gozdove in rudnike Frković, podtajnik za trgovino in industrijo Ramer, podtajnik za javna dela Gulič in več trgovskih in industrijskih strokovnjakov. Goste so sprejeli na postaji Termini zastopniki zunanjega ministrstva.

Nove omejitve v Združenih državah

Rio de Janeiro, 29. jan. AS. Leon Henderson, vrhovni nadzornik za cene v Združenih državah, je od Donalda Nelsona, predsednika odbora za vojno izdelavo, dobil popolno oblast, da lahko omeji prodajo kakršnega koli blaga in katerega koli trgovskega predmeta, ki se prodaja na drobno za osebno rabo. Prodaja takega blaga za trgovske ali industrijske potrebe pa bo dovoljena. Odbor za vojno izdelavo namigava v neki svoji izjavi, da je treba pričakovati novih omejitev, ki se bodo pridružile tistim, ki že veljajo.

Velik mraz v Skandinaviji

Stockholm, 29. jan. AS: Zaradi ostrega mrzlega vala, ki je zajel celo Skandinavijo, je skoraj celo zahodna obala zamrznjena; plovba je nemogoča. Štirje veliki parniki so ostali zamrznjeni in kličejo na pomoč. Da bi rešili vsaj posadko, so hoteli poslati na pomoč letalo, pa se zaradi mraza ni moglo dvigniti.

Važna Churchillova priznanja

Berlin, 29. jan. AS: Včerajšnji berlinski listi so so precej obširno pisali o Churchillovem govoru. Pravijo, da je ministrski predsednik opravičeval anglosaksonsko slabost na Tihem oceanu s potrebo, da so morali Angleži osredotočiti vse svoje sile na srednjem vzhodu, kjer so bile lansko leto zaradi nemškega napredovanja v Sovjetski Rusiji zelo ogrožene angleške postojanke. Anglija je morala pošiljati orožje v Rusijo, zato pa ga ni imela za vzhodno Azijo. Torej se lahko sklepa, da je Churchill spoznal nevarnost, ki je pretila Kavkazu. Niti malo ni namignil na upanje, da bi bila prihodnjo spomlad nevarnost za Kavkaz in srednji vzhod lahko manjša kakor zadnjo jesen. Tokrat si Churchill ni upal lagati, je pa s svojim priznanjem posredno priznal angleško vojaško laž, ko je govoril tako, kakor da bi bila angleška zasluga, če je v decembru nepričakovano prišla zima in zavrla nemško napredovanje. Tudi se je izognil vseh napovedi o namenih takoimenovane »sovjetske zimske ofenzive«. To dejstvo je zanimivo zato, ker kaže — kakor piše »Nachtausgabe« — da so angleški vojaški krogi zgubili vsako upanje na njen uspeh. Kar se tiče Srednjega vzhoda, je govornik skušal potolažiti poslušalce, zagotavljajoč jim, da so tam pridobili mnogo dragocenega časa, da lahko utrde svoje postojanke. Pozabil pa je omeniti, da sta med tem dragocenim časom« Italija in Nemčija na vseh bojiščih brez izjeme napredovali. List nadalje poudarja, da se da povzeti iz Churchillovih izjav, da je Japonska v stanju zasesti vse angleške in ameriške posesti v vzhodni Aziji, četudi bi imeli Anglosaksonci možnost poslati milijon vojakov v te kraje. List zaključuje, da tiči v tem priznanje, da je poraz Anglije in Združenih držav na Tihem oceanu dejansko že trda resničnost.

Stockholm, 29. jan. as. Londonski dopisnik »Svenska Dagebladet« poroča danes zjutraj, da so pri debati v spodnji zbornici izvedeli tudi to, da je bilo eno dejstvo, ki je oviralo Anglijo in Ameriko pošiljati okrepitve na ogrožene kraje v Vzhodni Aziji med drugim velika izguba ladjevja, ki sta jo v zadnjem času pretrpeli obe državi. Prevozi ne morejo več voziti skozi Sredozemsko morje in so tako prisiljeni voziti okoli Južne Afrike z velikimi časovnimi izgubami.

Churchill je izgubil zaupanje

Rim, 29. jan. AS: Angleški radio poroča, da je vložil po Churchillovem govoru konservativni poslanec Herbert William zelo neljubo interpretacijo. Med drugim je rekel: »Dejstvo, da je ministrski predsednik umaknil vprašanje zaupnice, je brezdvomen dokaz, da ve, da je izgubil splošno zaupanje. Vlada je zagrešila preveč napak, da bi mogla zadostiti javnemu mnenju. Ministrski predsednik zamenjuje narodno stvar s svojo osebno stvarjo. Poslanec je pri tem zahteval odstop obrambnega ministra in dejal: »Ministrski predsednik je izjavil, da je zadovoljen s svojimi sodelavci in da naj samo njega grajamo. V resnici pa je on edini v celi državi, ki je zadovoljen.«

Nova določila za bivanje v Berlinu

Berlin, 29. jan. AS. Zaradi vedno večjih težkoč pri prenočevanju potnikov, ki se mimogrede ustavljajo v berlinskih hotelih, so pristojne nemške oblasti odločile, da odslej ne bo več dovoljeno stalno prebivati po hotelih. Posameznikom bo dovoljeno ustaviti se v kakem berlinskem hotelu največ tri ali štiri tedne. Dovoljenje za prebivanje potniških družb po hotelih bodo dajali samo za nekaj dni. Ne bo več dovoljeno dajati hotelske sobe v najem za pisarne, kakor je bilo to v Nemčiji zelo v navadi.

Budimpešta, 29. jan. AS. Z vladno odredbo je bila omejena uporaba bencina za zasebne in javne avtomobile začenši od 1. februarja za 50%.

Medli sklepi konference v Riu de Janeiru

Rio de Janeiro, 29. jan. AS. Sestanek ameriških držav v Rio de Janeiru je pri kraju. Spočetka so Združene države pričakovale, da se jim bodo druge amer. države brez razgovorov in dogovorov pridružile, brž ko se je Amerika zapletla v vojno s silami trojne zveze. Washingtonski vladi se je zdelo bolj pripravno streti odpor vsake ameriške republike posebej in uresničiti gospodovalni načrt kar na tihem. A zlasti večje države se niso hotele dati zavesti na ukazano pot in so zahtevale sklicanje sestanka vseh ameriških držav, ki se ga je Amerika ravno hotela ogniti.

Sestanek v Riu de Janeiru naj bi torej določil stvarno stališče latinske Amerike do spopada med Združenimi državami in Japonsko ter silami Osi. Washingtonska vlada je želela, da bi sestanek opravil svoje naloge na kratko in jasno izkazal splošno vojno razpoloženje nasproti silam trojne zveze. Tudi tokrat so zlobno nastopile nekatere manjše države srednje Amerike, ki so jih Združene države že poprej uklonile, da bi prikrile nasilen pritisk washingtonske vlade.

Ko so Združene države spoznale, da latinske Amerike ni mogoče kar tako potegniti v vojno, so se odločile za načrt, da bodo latinsko Ameriko spravile do tega, da bi pretrgale vse zveze s silami trojne zveze. A tudi to ni šlo brez težav, saj je sestanek trajal celih 11 dni. Bilo je dosti razpravljanja in pomenkov, a tudi groženj, političnih, vojaških in gospodarskih, s katerimi je nastopala prikrito ali javno nasilna washingtonska vlada. Njeno ravnanje je bilo takšno, da se je ob nekem trenutku zdelo, da se bodo vsi udeleženci uprli ameriškim načrtom. Zato tudi ni prišlo do splošne prekinitve diplomatskih zvez, kakor so vztrajno zahtevale Združene države, marveč do kompromisnega sklepa: vsaka izmed 20 južnoameriških republik naj se glede na svojo ustavo in svoj zemljepisni položaj ter posebne prilike odloči za prekinitev diplomatskih zvez z državami, ki so v vojni z Združenimi državami. Torej je vsaki državi na voljo, da ravna tako kakor se ji zdi najbolj primerno. Kako se bodo odločile, ne velja prerokovati

Neaktere države so se že vdale ameriškemu pritisku: Peru, Urugvaj in Paragvaj. Druge pa so vsaj hotele pokazati, da se ne dajo kar tako uklonili. Italija, Nemčija in Japonska z živim zanimanjem zasledujejo, kako se bodo južnoameriške države zdaj ravnale. To bo tudi odločilno za bodoče gospodarske, politične in duhovne zveze med državami latinske Amerike in mlado Evropo, ki zdaj vstaja.

Pavelič o novem Saboru

Zagreb, 29. jan. AS: Predsednik hrvatske vlade je sprejel dopisnike tujih poročevalskih agencij in glavne urednike zagrebških dnevnikov, ki jim je razložil dalekosežnost in pomen odloka, s katerim je znova ustanovljen hrvatski sabor. Na vprašanje dopisnika AS, kakšne bodo politične osnove novega sabora, je Poglavnik obrazložil zgodovinski razvoj tega hrvatskega zakonodajnega organa, ki je deloval do 29. okt. 1918, do dobe, ko je sabor prenehal s svojim delom, ker so ga protihrvatski elementi nadomestili z »Narodnim večem« in sprejeli združitev s Srbi. Pavelič je dodal, da bodo še živeči člani tega sabora, kakor tudi ustanovitelji in živi člani bivše Radičeve stranke ter bivše Hrvatske stranke prava, katere član je bil Poglavnik sam, voditelji ustaške stranke in dva zastopnika nemške narodne manjšine sestavljali nov sabor. Sabor bo imel 150 do 160 članov in bo zasedal v Zagrebu. Ta hrvatska korporativna skupščina bo začela delovati 31. decembra letošnjega leta.

Budimpešta, 29. jan. as. Večje število defetističnih Judov je bilo izročenih sodišču zaradi razširjanja lažnjivih poročil v škodo države. Pri vseh teh Judih so bili zaplenjeni radijski aparati.

Z vsega sveta

Nemčija

Število razporok in ločitev

se je v Nemčiji v letu 1941 zmanjšalo za 18.2%. V tretjem trimesečju leta 1941 je bilo v Nemčiji rojenih 419.680 otrok, to je 4.8% več kakor pa v istem času prejšnjega leta. Število smrtnih slučajev med civilnim prebivalstvom pa je ostalo nespremenjeno.

Nemški letalec

Johann Schmidt se ni vrnil s svojega zadnjega poleta nad sovražno ozemlje. Schmidt je bil zelo znan nemški letalec in je v letalskih dvobojih sestrelil 41 sovražnih letal ter je imel za svoja junaška dela mnogo odlikovanj.

Požar je zajel grad,

kjer se je rodil Bismarck. V gradu Schönhausen je izbruhnil požar prav v tisti sobi, kjer se je rodil Bismarck. Požar so hitro omejili in je škoda majhna.

Velik koncert

italijanske glasbe je bil prirejen te dni v gledališču v Metzu. Gledališče je bilo prenapolnjeno, simfonični orkester pa je izvajal glasbo Puccinija, Rossinija in drugih italijanskih komponistov. Lorensko občinstvo je navdušeno pozdravljalo izvajalce in dirigenta.

Španija

Umrl je

španski glasbenik Pamlo Luma. Med španskim ljudstvom je bil zelo znan, ker je zložil mnogo znanih španskih ljudskih pesmi.

Združene države

Sladkor na karte

bo ameriško prebivalstvo dobivalo od 1. febr. naprej. Obenem je bilo objavljeno, da bodo zaplenili tudi zaloge sladkorja, ki so v zasebni lasti. Oblasti so tudi prepovedale uporabo aluminija v zasebne namene.

Danska

Silen mraz

še vedno vlada na Danskem. Vsa obala okoli Danske je zamrznila in je promet po morju nemogoč. Prometne zveze s Švedsko so prekinjene. Železniški promet na Danskem so zelo omejili. Zaradi mraza so v Kopenhagenu popokale vodovodne cevi in je 80.000 družin bilo brez vode. Zaradi ozeblin so v bolnišnice prepeljali nad 200 oseb in zaradi mraza so umrle štiri osebe.

Irak

Veliki neredi

so se razvili v iraški prestolnici Bagdadu, ko so angleške vojaške oblasti priredile ponoči vaje protiletalske obrambe. Med zatemnitvijo je bilo izropanih mnogo židovskih trgovin. Na hišah pristašev Anglije so bile razbite šipe. Neredi so zavzeli takšen obseg, da so oblasti morale takoj razsvetliti ceste.

Egipt

Egiptski finančni minister

je odstopil zaradi tega, ker obsoja postopanje angleških oblasti. Minister zlasti ni bil zadovoljen s tem, kako se živila in druge življenjske potrebščine dovažajo v Egipt. Pomanjkanje pa še povečuje navzočnost angleške vojske v deželi, ker se angleška vojska prav nič ne ozira na potrebe egiptskega prebivalstva.

Francija

Tolpe šakalov

so se pojavile v bližini mesta Bagneres ob španski meji. Iz gozdov in s planin je šakale pripodil v bližino mesta sneg in mraz. Med prebivalstvom je nastala velika panika.

Romunija

Že več dni

v Romuniji neprestano sneži in zavladal je tak mraz, da je temperatura ponekod padla na 30 stopinj pod ničlo. Tudi najstarejši ljudje ne se ne spominjajo, da bi bilo kdaj zapadlo toliko snega.

Angleško-turški gospodarski sporazum je zgolj propagandnega značaja

Berlin. 29. jan. AS. Kakor pravi neko poročilo iz Londona, je bila med Anglijo in Turčijo sklenjena pogodba, na osnovi katere bo Anglija uvažala iz Turčije fige, ribje olje, orehovo olje in drugo blago; to poročilo je vzbudilo veliko začudenje, ker se bo vsakdo vprašal, kako bo mogla Anglija izvesti prevoz tega blaga iz Turčije. Pripominja se med drugim tudi, da je bila pogodba, ki ne prekaša zelo skromne vsote treh milijonov turških lir, sklenjena očividno le iz propagandnega namena, da bi dala angleškemu prebivalstvu videz, da bo zopet videlo na svojih trgih kak kilogram grozdja ali fig ali pa liter olja, ki je že popolnoma izginilo s trgov.

† Dr. Friderik Mack

Iz Basla v Švici je prišlo od znanega katoliškega pisatelja župnika Roberta Mäderja sporočilo, da je 16. januarja pri njem umrl dr. Friderik Mack, kanonik luksemburški in častni kanonik dunajski. Pokojnik je bil prvi podpredsednik mednarodnega odbora za kongrese Kristusa Kralja, katerega predsednik je naš ljubljanski gospod škof. Dr. Mack je bil mogočen in duhovit govornik.

Na našem ljubljanskem kongresu je imel uvodni govor, v katerem je v krasnem slogu očrtal potrebo, pomen in idejo kongresov Kr. Kr. Jezuit P. Bangha in dr. Mack sta imela na našem kongresu najboljše, vsebinsko in oblikovno dovršene govore. Oba sta bila tudi dve najmočnejši opori mednarodnega gibanja za kraljestvo Kristusovo. Oba sta imela silno široko obzorje, široko srce in apostolskega duha. Zdaj sta oba mrtva. Za mednarodno katoliško stvar, ki ima svoj sedež v Ljubljani, težak udarec. R. I. P.

Ameriški diplomati zapustili Bukarešto

Bukarešta, 29. jan. AS: Včeraj popoldne so zapustili diplomati in uradniki poslaništva Združenih držav Bukarešto in so se odpeljali iz Romunije s posebnim vlakom proti Lisboni.

Iz Srbije

Zborovanje nemške narodnostne skupine v Belgradu. Belgrajska »Donau Zeitung« poroča, da je bilo te dni v Belgradu veliko zborovanje nemške narodnostne skupine, na katerem je govoril tudi vodja te narodnostne skupine Sepp Janko. Pred zbranimi zborovalci v dvorani Kolarčeve ljudske univerze je po odpeti pesmi princa Evgena podal poročilo o delovanju Nemcev v Srbiji in Banatu v preteklem letu ter se je zahvaljeval Hitlerju za vso podporo, ki jo je izkazoval Nemcem v tem prostoru v borbi za njihovo narodno ohranitev in za končno osvoboditev. Zatem je pa poudarjal, da se bodo morali vrniti vsi Nemci iz Belgrada, ki v tem mestu nimajo prave zaposlitve, zopet na deželo ter tam prijeti za delo. Končno se je zahvaljeval Nemcem v Srbiji in Banatu za vsa njihova darila in prispevke, ki so jih dali za nemško zimsko pomoč ter za nabiralno akcijo volnenih predmetov. Omenil je tudi, da se nad 3000 članov nemške narodnostne skupine iz Banata in Belgrada bori na vzhodnem bojišču v oddelkih nemške redne vojske in pod okriljem SS oddelkov. Na zborovanju je bilo tudi več zastopnikov nemške vojske.

Industrializacija vzhodne Srbije. Novi okr. načelnik za požarevačko okrožje, Dušan Jevtič, je po prevzemu službe imel več sestankov z vsemi okrajnimi načelniki in strokovnimi referenti, katerim je dal navodila za nadaljnje delo na terenu. Časnikarjem je po teh sestankih izjavil, da namerava v svojem okrožju zgraditi več industrijskih podjetij, ker jim nudi kraj zaradi svojega bogastva vse pogoje za lep razvoj. Tako namerava predvsem postaviti v Gradištu veliko tovarno za izdelovanje kož, ki bi se pozneje spremenila lahko tudi v tovarno za izdelavo čevljev, zatem tovarno za predelavo suhega mesa, tovarno za špirit, papir, izdelovanje pohištva in preprog. V okrožju je tudi več rudarskih podjetij, ki jih bo treba modernizirati, kakor tudi naprave na reki Peki, iz katere dobivajo 24 karatno zlato. Tudi ureditev toka reke Morave ima v načrtu ter misli njeno strugo poglobiti od njenega izliva do Čuprije ter jo napraviti plovno. Z ureditvijo struge te reke bi narodnemu gospodarstvu preskrbeli tudi velike površine rodovitnega ozemlja. Kmetje morajo spomladi obdelati vso zemljo in jo zasejati z žitom. Če žitaric ne bi imeli dovolj na razpolago, morajo posejati oljarice.

Omejena prodaja žganja. Omenili smo že, da so v Kraljevu omejili prodajo žganja samo na par ur dnevno. Slično odredbo je sedaj izdala oblast tudi v Čačku, kjer smejo gostilne prodajati žganje samo od 11—13 in od 17—19 zvečer. V vseh javnih lokalih je tudi najstrožje prepovedano igranje kart.

Javno batinanje sredi trga na Umki. Krajevne oblasti na Umki so izdale že več razpisov, s katerimi so strogo prepovedale vsako samolastno poviševanje cen raznim življenjskim potrebščinam. Razpisi pa niso dosti zalegli ter so ljudje še nadalje prodajali razne pridelke po zelo visokih cenah. Tako je nekega dne pripeljal na trg vrečo koruzne moke kmet Mijatovič ter jo prodajal po 13 dinarjev kg. Ljudje so kmeta prijavili oblastem, ki so uvedle takoj na licu mesta preiskavo ter do tistega kmeta obsodile na javno batinanje. Izvršili so ga četniki na glavnem trgu ter so kmetu odmerili po zadnji strani 25 udarcev.

Iz Hrvatske

Podružnica hrvatskega informativnega in propagandnega urada. Na Poglavnikovo odredbo so v Sarajevu odprli podružnico hrvatskega informativnega in propagandnega urada. Vodi jo Munir Šahinovič Ekremov.

Nove hrvatske železnice. Po ustanovitvi sedanje hrvatske države, je hrvatska vlada takoj razveljavila vse pogodbe s francoskim podjetjem Batignoles, ki je v bivši Jugoslaviji gradilo večino novih železniških prog. Graditev novih železnic na Hrvatskem je prevzela žel. uprava sama, ki trenutno gradi odnosno dokončuje naslednje proge: Banja Luka—Ukrina v dolžini 42 km in ki bo stala 200 milij. kun. Koranska proga od Karlovca do Bihača bo dolga 180 km in bo stala 550 milij. kun. Unska proga, od Bihača do Knina bo v dolžini 112 km stala 550 milij. kun. Ta proga je že skoraj gotova. Proge Črnomelj—Vrbovsko je na hrvatski strani zgrajene že 85% ter so dosedanja dela stala 35 milij. kun. Dela na tej progi so ustavljena in se bodo nadaljevala šele po končanih pogajanjih z nemškim Reichom. Poleg omenjenih železniških prog je na Hrvatskem v izgradnji tudi ozkotirna proga Metkovič—Ploče. Načrte pa delajo za naslednje proge: Golubovec — Zlatar — Bistrica, Banova Jaruga — Garešnica in plitvička ter senjska proga.

Pospeševanje hrvatskega ribištva. Ministrstvo za kmečko gospodarstvo je odobrilo 100.000 kun podpore za pospeševanje ribištva na področju velike župe Baranja. Zaradi pospeševanja ribolova na Jadranu so v Makarski ustanovili Osrednjo ribiško zadrugo.

Vzdrževanje ljudskega šolstva v Zagrebu. Za vzdrževanje ljudskih šol v Zagrebu je tudi v zagrebškem mestnem proračunu predvidena postavka nad 8 milij. kun.

Uvoz plemenskih koz iz Nemčije. Radi zboljšanja domače pasme je hrvatska vlada kupila v Švici več koz sanske pasme. Ker pa kupljenih koz ni mogla spraviti domov, je sedaj hrvatsko ministrstvo za kmečko gospodarstvo nakupilo več plemenskih koz v Nemčiji ter jih bo skušalo udomačiti tudi na Hrvatskem.

Hrvatski letalci na dopustu. V Zagreb je dopotoval na krajši dopust zrakoplovni podpolkovnik Džal s skupino hrvatskih letalskih oficirjev, ki se bore na vzhodnem bojišču.

Naredba o poroki oficirjev in državnih uslužbencev. Svoječasno smo že poročali, da so na Hrvatskem izdali uredbo, s katero so uredili vprašanje porok oficirjev in vseh ostalih državnih uradnikov. Pravosodni minister je sedaj izdal še naknadna pojasnila za pravilno izvajanje te uredbe. Po teh pojasnilih se oficir in vojaški uradnik ne smeta poročiti pred dovršenim 25. letom starosti, tudi ne za trajanja kazenske preiskave in tudi ne v času obiskovanja vojaških šol in tečajev. Med nadčastniki lahko dobi dovoljenje za poroko samo ena četrtina neporočenih oficirjev, v činu majorja samo polovica, v činu podpolkovnika pa ne sme biti več ko tri četrtine neoženjenih. V glavnem štabu je število poročenih oficirjev omejeno na polovico. Generalštabni oficir se sploh ne sme poročiti, dokler ne doseže predpisanega čina. Zrakoplovni oficirji in uradniki se ne smejo poročiti pred 30. letom. Noben oficir se tudi ne sme prej zaročiti, dokler ne dobi dovoljenja za poroko.

Dunajski časnikarji v Zagrebu. V Zagreb je prispela skupina nemških časnikarjev z Dunaja.

Upravništvo policije v Osijeku je prevzel dr. Dragotin Bratuša.

Most čez Savo pri Brčkem so pred kratkim popravili in ga zopet izročili prometu.

Gospodarstvo

Javna dela v Ljubljanski pokrajini

Ljubljaan, 29. januarja.

Ob priliki nakazovanja izrednih podpor za javna dela v novih pokrajinah, je vlada določila tudi za Ljubljansko pokrajino reden program javnih del, posebno pa je upoštevala ceste in javna poslopja, ki so bila že v gradnji. Tako je bila dovršena vseučiliška knjižnica, kirurgični paviljon in dvorana za kliniška predavanja. Druga dela se tičejo popolne predelave bolnišnice, katere nekateri oddelki so premajhni in so potrebni prenovitve. Najvažnejša prometna žila je cesta od Ljubljane do Postumije, na kateri pa delajo tudi sedaj navzlic hudi zimi. Ta cesta bo razširjena in asfaltirana prav gotovo še v letošnjem letu. Zraven teh del so v teku še druga, ki jih je odredil Visoki Komisar, namreč ureditev pokrajinske cestne mreže, ki je razsežna in važna. Druga dela zadevajo regulacijo Ljubljanice in izsušitev zamočvirjene zemlje, kar bi prineslo napredek poljedelstvu na obširnem ozemlju okrog Ljubljane.

V načrtu pa so tudi dela za ureditev rečnih tokov v raznih kmetijskih okrajih pokrajine, kajti Visoki Komisariat se trudi, da bi čim bolj dvignil kmetijstvo, ki je najvažnejša panoga v krajevnem gospodarstvu.

•

Državna tiskarna v Rimu. Iz računskega zaključka državne tiskarne v Rimu je razvidno, da se je v zadnjem letu promet povečal od 288.6 na 401.2 milij. lir. V tvornici papirja v Foggiji je znašala proizvodnja papirja 20.000 ton, proizvodnja celuloze pa 15.500 ton, bo pa povečana zaradi povečanja naprav na 25.500 ton, dočim bo proizvodnja papirja povečana na 27.000 ton. Izdatki podjetja so narasli od 42.4 na 48.6 milij. lir, čisti dobiček pa se je povečal od 9.9 na 12.5 milij. lir, od česar dobi država 6.1 milij. lir. Državna knjigarna je imela 26 milij. lir dohodkov, tako da znaša čisti dobiček 34.000 lir.

Švica hoče proizvajati umetni gumi. V Altstettnu pri Curihu so začeli graditi prvo švicarsko tvornico umetnega kavčuka, ki bo delala na osnovi čisto novih patentov, proizvodnja pa bo lahko krila vse švicarske potrebe.

Ameriški vojni stroški. Nemški in italijanski tisk prinaša podatke o ameriških vojnih izdatkih. Proračun severnoameriških Zedinjenih držav je znašal za leto 1940-1941 14 milijard dolarjev, za leto 1941-1942 znaša 26, za leto 1942-1943 pa bo znašal 46 milijard dolarjev. Dohodki so preračunani za leto 1941-1942 samo na 12.5 milijard, za prihodnje leto na 18, dočim so v letu 1940-1941 znašali 8 milijard. Tako bo deficit narastel od leta 1940-1941 do leta 1942-1943 od 6 na 13.5 in 28 milijard dolarjev.

Nove omejitve prodaj v severnoameriških Zedinjenih državah. Novi severnoameriški kontrolor za ceno Leon Henderson je dobil od Donalda Nelsona, predsednika severnoameriškega sveta za vojno proizvodnjo, popolno polnomočje za omejitve prodaj katere koli vrste blaga tako v veleprodaji kot v nadrobni prodaji. Pooblastila so med drugim naslednja za Hendersona: omejiti prodaje onih, ki prodajajo detajlistom, omejiti prodajo detajlistov za posredno in neposredno potrošnjo (tu je napravljena izjema za utemeljene trgovske in industrijske nakupe). Svet za vojno proizvodnjo je dal izjavo, po kateri je pričakovati še nadaljnih omejitev v prodaji.

Nemške državne finance. Iz govora nemškega finančnega ministra v Milanu je posneti, da je ceniti v preteklem letu nemški narodni dohodek na 110—115 milijard mark, temu nasproti pa stoji državni dolg v znesku 128 milijard mark, kar pomeni, da se je dolg v lanskem letu zvišal za 48 milijard mark, dočim se je v letu 1940 zvišal za 34 milijard. Olajšanje je bilo za državne finance v tem, da je znašala obrestna mera za nova posojila 3.5%, dočim je znašala preje 4—4.5%.

Zvišanje glavnice v Franciji. Lansko leto je bil kapitalni trg v Franciji živahen zaradi prilagoditve gospodarstva novim razmeram. Še leta 1940 ni bilo nobenih zvišanj glavnice, zato pa jih je bilo tem več v lanskem letu. Skupno je zvišalo lansko leto 160 francoskih delniških družb svojo glavnico za 4.457 milij. frankov, poleg tega pa so nekatere družbe porabile 542 milij. frankov rezerv za izdajo novih delnic. Največja zvišanja glavnice so bila v električni stroki. Poleg tega je 46 podjetij najelo obligacijska posojila za 2.621 milij. frankov, zlasti v električni in kemični industriji.

Zvišanje cen v Ameriki. V zadnjih tednih so se vse cene kmetijskih pridelkov v severnoameriških Zedinjenih državah znatno zvišale, med njimi je posebno značilno, da je zadnji teden narasla tudi cena bombaža za 2.7% in je za 85.7% višja kot je bila pred letom dni.

Španija šteje po zadnjih statističnih podatkih ookli 4000 delniških družb z glavnico skoraj 100 milijard pezet. V Madridu je 800 družb z glavnico 8 milijard, v Barceloni pa 1400 družb z glavnico 4 milijard. Največ je plinarn in elektrarn, katerih je 400 z glavnico 3.5 milijarde pezet.

Zanatska banka d. d. v Ljubljani. Pod predsedstvom g. Kregarja Josipa, mestnega tesarskega mojstra v Ljubljani, je bila dne 21. januarja t. l. bilančna seja upravnega odbora Zanatske banke. Kljub zmanjšanem poslovnem področju so se lani bančni posli ugodno razvijali. Novih posojil je bilo odobrenih za 0.690 milijona Lir, sekontiranih pa je bilo 1102 menic v znesku 3.722 milijona Lir. Obratni kapital znaša 1.339 milijona Lir, hranilne vloge 1.477 milijona Lir, reeskont pa 0.945 milijona Lir. Obrtnim podjetjem podeljena posojila znašajo 2.951 milijona Lir, kreditnim zadrugam pa 0.533 milijona Lir. Po izvršenih odpisih znaša čisti dobiček 0.024 milij. Lir, ki se prenese v novo poslovno leto 1942. Bančni dolžniki z Gorenjskega, Štajerskega in Prekmurja so začeli odplačevati posojila. Ta povrnjena denarna sredstva bo banka ponovno investirala v obrtniško gospodarstvo Ljubljanske pokrajine.

Zamenjava nemških kreditnih bonov v Srbiji. Nedavno je Srbska narodna banka v Belgradu proglasila, da velja dinar kot edino plačilno sredstvo v Srbiji. V zvezi s tem se je začela zamenjava takozvanih Reichskreditkassenscheine v Srbiji, ki mora biti končana do 1. julija letos. Novih teh bonov pa sploh ne izdajajo več v promet.

Mednarodni sporazum o lesu. V petek je bil v Berlinu podpisan sporazum o sodelovanju Nemčije, Danske, Finske in Švedske na polju lesnega gospodarstva. Ta sporazum je napravljen zaradi tega, da se naredi načrt za preskrbo evropskega gospodarstva z lesom. Predvidena je tudi možnost, da pristopijo k sporazumu tudi druge države.

Združene države hočejo povečati žitno *proizvodnjo.* Kmetijsko ministrstvo Združenih držav namerava povečati površino pod žitom od sedanjih 35 milij. ha na 37 milij. ha. Tudi nameravajo povečati površino pod bombažem.

Fuzija v nemški elektrotehnični industriji. Iz Berlina poročajo o fuziji dveh velikih elektrotehničnih družb v Nemčiji. Gre za družbi AEG in Gesfürel. Glavnica AEG znaša 100 milijonov mark, Gesfürela pa 80 milijonov mark. Delnice naj bi se zamenjale v razmerju 5:4 (t. j. 5 delnic AEG za 4 delnice Gesfürela).

Madžarska desetletka za izboljšanje kmetijstva. Madžarska vlada je izdelala desetletni načrt za izboljšanje kmetijstva, za kar namerava porabiti 1 milijardo pengö. Zlasti nameravajo izvesti velika izsuševalna dela, nadalje povečati število glav govoje živine na 7 milijonov, konj od 3 na 5 milijonov. V zvezi s tem vsebuje načrt tudi namen, povečati v izredni meri število vseh vrst kmetijskih šol.

Omejitev potrošnje bencina na Madžarskem. Dodeljevanje količin bencina za motorna vozila se je s 1. januarjem letos na Madžarskem zopet zmanjšalo. Osebni voz najmanjšega tipa dobi sedaj mesečno samo 25 litrov bencina, tovorni voz najmanjšega tipa mesečno 60 litrov pogonskih sredstev. Znižanje teh količin se nanaša samo na zasebna vozila. Poleg tega so oblastva opozorila vse lastnike avtomobilov, da izvršujejo samo gospodarsko najbolj nujne vožnje.

Novo švedsko notranje posojilo. Dne 15. januarja letos je bilo razpisano že tretje švedsko notranje posojilo. Novo posojilo bo imelo tri tipe: 3.5% na 40 let, 3% na 5 let in 3.5% hranilne obligacije na 6 in pol leta. Računajo, da bo novo posojilo prineslo okoli 350 milijonov švedskih kron.

Računski zaključki angleških velebank izkazujejo, da se je njih čisti dobiček lani v primeri z letom 1940 zmanjšal za 4.3% od 7.14 na 6.84 milij. funtov. Dividende pa bodo ostale neizpremenjene. Največje zmanjšanje čistega dobička izkazuje največja banka: Midland banka, in sicer za 11%.

Deprecijacija dolarja v Švici. Pred začetkom vojne na Daljnem vzhodu je notiral dolar v Švici okoli 3.80—3.90 šv. frankov, kar je pomenilo zmanjšanje vrednosti za 10%, sedaj pa notira dolar v Švici (bankovci) samo še 2.80 šv. frankov, kar pomeni zmanjšanje vrednosti za 35%. — To veliko zmanjšanje vrednosti dolarja je pripisovati prekinjenju poštnih zvez s Severno Ameriko, dočim so poštne razmere v prometu z Južno Ameriko normalne. Poleg tega pa je tudi velika ponudba zadržanih dolarjev iz Švice in Francije. Mnogo je k temu pripomogla govorica, da bo razveljavljena vrednost dolarjev, ki se nahajajo v prometu izven Zedinjenih držav.

Bolgarski nakupi sanitetnega materiala. Iz Sofije poročajo, da bo Bolgarija kupila za okoli 50 milijonov levov sanitetnega materiala in sicer posebno v Italiji.

Izvoz kave iz Brazilije je znašal lani 11.05 milijonov vreč (po 60 kg), dočim je znašal leta 1940 izvoz 12.05 milij. vreč. Zaloge kave v brazilijanskih pristaniščih so znašale konec lanskega leta 2.05 milij. vreč, napram 2.76 milij. vreč konec leta 1940.

Kako smo prejšnja stoletja kupovali knjige

Usoda prvih treh velikih zgodovinskih knjig o Slovencih

Ljubljana, 29. januarja.

Tudi sedaj je še navada, da založniki, izdajatelji in tudi sami pisatelji zbirajo naročnike, preden je knjiga izšla. Tako so delali prejšnje čase zlasti zato, da kako veliko delo sploh omogočijo brez večjega tveganja. Ko taka knjiga izide, ima večkrat priložen imenik subskribentov.

Taki imeniki subskribentov so zelo važen in prepričljiv vir za kulturno stanje tedanje dobe, kdo se je za knjige sploh zanimal, kdo se je zanimal za kako stroko, naposled pa tudi za to, kdo je podpiral kulturna prizadevanja.

Za primerjavo teh činjenic v različnih časih je zato treba izbrati knjige čim bolj iste stroke. Pri nas v tem pogledu lahko govorimo o sreči, ker smo od leta 1788. pa do leta 1877. dobili tri velike zgodovine našega naroda in dežele Kranjske. Vsa tri dela imajo priložene imenike subskribentov, da še danes lahko precej zanesljivo presodimo, kdo se je v dobi 150 let pri nas posebno zanimal za knjige, predvsem pa za dela o zgodovini in razvoju naroda in dežele.

Antona Linharta »Versuch einer Geschichte von Krain« smatrajo naši zgodovinarji za temeljni kamen prebujenja slovenskega naroda. Leta 1788. je izšla I. knjiga, leta 1791. pa II. knjiga, ki je dandanes posebno redka. II. knjigi priloženi imenik navaja 135 imen predplačnikov, ki so naročili 238 izvodov za ceno 4.50 tedanjih goldinarjev. Za ta denar je bilo tedaj mogoče kupiti prašiča.

Kar 50 izvodov je naročila Agrikulturna societa ali Kmetijska družba, ker so bili tedaj zbrani vsi za napredek vneti in veljavni možje dežele, zlasti pa tudi člani oživljene Akademije operosorum. Gonilna sila in vodja vsega slovenskega pokreta ter Linhartov požrtvovalni prijatelj Žiga baron Zois je plačal 12 izvodov, čeprav so tudi njegovi sorodniki in oskrbniki njegovih posestev knjigo še posebej naročili. Ljubljanski knjigarnar Korn je naročil 21 izvodov, 2 izv. pa tudi knjigarnar Licht, a 12 izvodov je naročil tiskar Karlecky na Reki. Po dva izvoda so plačali tudi grof Hohenwart, apelacijski svetnik Jože pl. Potočnik, šentpetrski župnik Jurij Zupan, tajni svetnik grof Zinzendorf, oskrbnik radovljiške grajščine Mogatner, sodni upravnik Prenner v Škofji Loki ter Franc Cerar, oskrbnik graščine Turen Podpečjo, ki je bila last Jožeta barona Zoisa. Med naročniki dveh izvodov je pa tudi oskrbnik blejske graščine Nace Novak, ki je pozneje prvi in glavni oglaševalec Vodnikovih »Lublanskih noviz«.

Posamezne izvode si je pa naročilo vse plemstvo, graščaki in tudi njih oskrbniki, uradništvo ter duhovščina od škofa in prošta tja do redovnikov. Seveda je med naročniki tudi tovernar Desselbrunner s Sela ter ljubljanski finančnik Domian, poleg teh pa advokati, zdravniki, trgovci in tudi obrtniki, kakor n. pr. ljubljanski steklar Hron. Tudi mestne občine niso pozabile naročiti knjige o pravem času, tako ljubljanski magistrat, pisarna mesta Kranja, kjer je knjigo naročil tudi trgovec Jernej Pavlič, nadalje novomeška in kamniška mestna pisarna ter mestni svetniki in uradniki ljubljanski in drugih kranjskih mest. Celo iz daljne Galicije so si zagotovili važno delo, namreč vedno zavedni slovenski abbé Martin Kuralt, naš rojak — fizik Alojzij Knee in nekdanji tajnik Kmetijske družbe Hacquet.

Iz tega imenika je razvidno, da je Linhartovo zgodovino naročila vsa slovenska inteligenca in vse, kar je hotelo veljati za dobrega patriota.

Leta 1876. sta pa izšli dve debeli knjigi **Avgusta Dimitza »Geschichte Krains«.** V imenu naročnikov je že 487 imen! Deželni šolski svet je za okrajne učiteljske knjižnice naročil 23 izvodov, od 1 do 8 izvodov so pa naročile nekatere knjigarne v Novem mestu, Zagrebu, Gradcu, Celovcu, na Dunaju v Berlinu, Linzu, Solnogradu, Steyru, Kremsu, Celju, Bonnu, Inomostu, Lvovu, Olomucu, Welsu, Puli, Brnu, Stuttgartu, Pešti, Halle na S., Odesi, Rigi, Moskvi, Lipskem, Tropavi, Frankfurtu na M., Pragi, seveda po večjih krajih vse večje knjigarne, še posebej pa Akademski knjigarni v Göttingenu in Upsali. Dva izvoda je naročila tudi škofijska pisarna, tam pa tudi dva izvoda Matija Žvanut, nadalje po dva izvoda litijski glavar dr. Julij vit. pl. Vestenek, Kranjska hranilnica, rifenberški učitelj Ambrož Poniž, upokojeni glavar Janez Pajk v Ljubljani, dva izvoda tudi še posebej učiteljska knjižnica ljubljanskega okraja, celo tri izvode pa učiteljska knjižnica krškega okraja, prav tako pa dva izvoda tudi knjižnica domačega 17. pešpolka. Posamezne izvode so pa naročili plemiči, graščaki, duhovščina, oficirji, uradniki, društva, tiskarji, knjigovez Kremžar, čevljar Golč, pivovar Auer, vrtnar Dürr, pek Födrl, mestni tesarski mojster Gvaiz, trgovski sotrudnik Iber, suplent na realki Franc Levec, trgovec Perdan, narednik Viktor Polžar, vsi iz Ljubljane. Med imeni Ljubljančanov so tudi župan z mestnimi svetniki in uradniki, deželni glavar z deželnimi odborniki in poslanci, advokati, zdravniki in lekarnarji, hotelirji in gostilničarji, tovarnarji in trgovci. V Tacnu se je naročila na knjigo oboževana Levstikova prijateljica Franja Malinšek, v Logatcu mesar Arko, v Št. Rupertu gimnazijec Bežek, v Višnji gori župan France Bregar, kamniški župan Kecel, na Bledu dacar France Ramor, v Kranju trgovec Ferdinand Sajovic in lekarnar Šavnik, v Škofji Loki Anton Sušnik, v Radovljici podobar Janez Vurnik, v Kranju pa tudi še profesor Tomo Zupan. Med naročniki je posebno mnogo profesorjev, tako Franc Šuklje in Ivan Tušek v Ljubljani i. dr., skoraj največ je pa med naročniki učiteljev, ki so bili tedaj resnično beraško plačani. Med učitelji imenujmo samo učiteljico Berto Heinriher v Gradcu, Gerčerja na Čatežu, Govekarja na Igu, ravnatelja Andreja Praprotnika v Ljubljani, Žirovnika v Starem trgu pri Ložu itd. itd. Delo so naročile tudi vse srednje šole in večji zavodi, predvsem pa, kakor rečeno, vsi politični prvaki in gospodarski veljaki, ki so tedaj podpiranje kulturnih prizadevanj in kupovanje knjig smatrali za svojo dolžnost.

Že leto dni pozneje leta 1877. je pa pri Ivanu Krajcu v Novem mestu izšla težko pričakovana druga izdaja **Valvasorjevega veledela »Ehre des Herzogthums Krain«.** Vezane štiri knjige so veljale 48 goldinarjev, kolikor je tedaj veljala dobra krava. To drago delo so naročile vse učiteljske knjižnice, posebno mnogo pa tudi tiskarski stavci s knjižnico tiskarskega društva na čelu. Velika večina čitalnic je seveda naročila knjigo, še posebej pa delavnejši čitalničarji, da iz imenika naročnikov prav lahko ugotovimo visoko kulturno stanje tedanjih slovenskih krogov, obenem pa tudi veliko požrtvovalnost za prosvetna prizadevanja. Največjo požrtvovalnost je pa tudi pri naročanju tega dragega dela poleg duhovništva pokazalo učiteljstvo, saj je na ramah duhovništva in učiteljstva tedaj slonelo najtežje delo za napredek naroda. Seznam naročnikov je hkrati **imenik politično delovnih mož s prvaki na čelu.**

Kakor nam imenik naročnikov na Linhartovo zgodovino jasno kaže, kako je v fevdalni dobi plemstvo vestno izpolnjevalo svoje dolžnosti za kulturni napredek dežele, tako spet pri naročnikih Dimitzeve zgodovine in Valvasorja jasno vidimo, kako je v demokratski dobi meščanstvo požrtvovalno izpolnjevalo svoje dolžnosti do naroda.

Pri Valvasorju je večina naročnikov že slovenska, vendar so pa med naročniki tudi še vsi inteligentni, nemško usmerjeni Kranjci. Toda tudi ta činjenica je važna kot dokaz, da je v najhujšem narodnostnem boju obe stranki družila ljubezen do domače dežele ter dobra volja do skupnega dela za čast in korist domovine.

Ob očetu dr. Janezu Bleiweisu, brdskem graščaku in sodnem pristavu dr. Janku Kersniku ter ob drugih slovenskih političnih prvakih od škofov ter do škofovega »pedentarja« je pa za ta imenik naročnikov posebno značilna dolga vrsta narodno zavednih slovenskih gospodarjev v mestih in na deželi: Boštnik Janez iz Dola pri Borovnici, trgovec Andrej Debevec iz Ljubljane, trgovec Avgust Gaspari z Rakeka, Janez Gradišek iz Zaloga, Anton Gvajc iz Ljubljane, trgovec Hieng iz Šiške, trgovec Janez Jamšek iz Ljubljane, iz Kamnika pa Janežič A., župan Kecel, Rode J., Jakob Kobilca iz Ljubljane, Knific Rajmund iz Ljubljane, litijski župan Koblar, Koren Miroslav iz Planine Martin Peruzzi iz Lip na Barju, Grebenc Franc iz Velikih Lašč, trgovec Lozar iz Ljubljane i. dr. Poleg Ivana Hribarja, Jos. Jurčiča, Petra Grassellija med naročniki Valvasorja so tudi člani milanske Scale Josip Noli, skladatelj Franjo Gerbic iz Cerknice, škofov hišni kaplan in poznejši zgodovinar Anton Koblar, radgonski organist J. Gregorič, knjigovodja France Kadilnik, računski narednik Andrej Kramer, novomeški pismonoša Avsenik in ljubljanski pismonoša Minder, računski narednik Jože Ivec, trgovski sotrudnik Iv. Mejač, rudniški mojster Martin Bukovec iz Zagorja, stavci Jereb Jaka in Luka Breskvar, dijaki Germ Gustav, Božič ter znani Andrej Lenarčič z Vrhnike, pisatelj Josip Stritar, slikarja Janez Šubic v Poljanah in Miroslav Tome v Št. Vidu ter podobar Janez Vurnik v Radovljici. Med naročniki je tudi občina Metlika, Trgovsko bolniško in pokojninsko društvo ter poleg deželnega predsedstva tudi tržaški policijski stražnik Josip Pavlovič in več finančnih stražnikov. Tako nam ta imenik lepo odraža razmere tedanje dobe. **Še predno je namreč II. izdaja Valvasorja izšla, je bilo prodanih 834 izvodov!**

Kmalu bo minulo 150 let, odkar je Anton Linhart izdal prvo knjigo svoje za preporod Slovencev epohalne zgodovine. Pregledali smo skoraj 100 let dolgo dobo, kako so naši predniki kupovali važne, čeprav po ceni skoraj nedosegljive knjige, ker jim je tako narekovala ljubezen do domovine. Sedaj smo pa dobili knjigo **»Architectura perennis«,** ki jo kritike hvalijo, **da se dviga nad čas ter bo morala zanimati tudi zanamce kot eden izmed dokumentov zgodovinskega razdobja med dvema svetovnima vojnama.**

Zato je pravilna misel na imenik kupcev, ki naj izide v kratkem, ko bo knjiga razprodana, kot dokument enakega pomena kot so prej navedeni imeniki. Tudi iz tega dokumenta bomo mi in naši zanamci spoznali resnico o sedanjem stanju požrtvovalnosti za kulturni napredek. S tem dokumentom bo »Architectura perennis« monument dobe ter naroda, ki v najtežjem času zmore tako delo.

Vztrajen mraz v Ljubljani in na Dolenjskem

Ljubljana, 29. januarja.

Vremenar, ki kot kronist dnevno zapisuje vse toplotne in druge vremenske pojave, ki meri zračni tlak, opazuje vse struje in valovanje mraza, bo pač letos mogel sestaviti za letošnji januar zanimivo sliko o sili in trajanju hudega mraza, ki je pač silnejši, kakor je bil v letu hudih snežnih viharjev 1929. Letošnji januar je prekosil marsikatero leto glede na silovitost mraza. In mraz nikakor noče odnehati in se umakniti, le tam na zahodu nekam kaže, da skuša zavaloviti milejše in južnejše vreme. V Ljubljani, okolici in po Dolenjskem je mraz ostal stanoviten in skoraj nespremenjen, na zahodu proti Rakeku pa se nekako umika.

V zgodnjih jutranjih urah je nad mestom in barjansko ravnino valovila gosta, črnosivkasta megla. Vse je hitelo in se stiskalo v tople zimske odeje in suknje. Včeraj popoldne je bilo kaj spremenljivo. Naletavale so snežinke, ki so frčale po zraku kakor kake oglednice, da se prepričajo, ali je teren ugoden za novo snežno odejo. Posijalo je tudi sonce. Meteorološki zavod je zaznamoval, da je bila včeraj popoldne dosežena najvišja dnevna toplota —8.8, kar nam daje malo upanja na skorajšnje izboljšanje vremena. Današnja jutranja najnižja temperatura je bila v mestu prav znatna. Mraz je prav strupen. Bilo je davi na univerzi — 18.8° C, na Barju je bilo — 21° C, kakor včeraj in tudi Trnovo je imelo visok mraz, namreč — 21.4° C, ko je bilo tam včeraj popoldne — 8.6. Na glavnem kolodvoru so davi namerili — 19 stopinj mraza.

Od včeraj do davi pa je na drugi strani barometer, ki zaznamuje v tem mesecu neprestano visoko in nizko nihanje, padel za 6.8 mm in je bilo njegovo jutranje stanje 760.6 mm.

Višina snega po raznih ravninah in poljih v Ljubljanski pokrajini je ostala nespremenjena. Sneg je trd in ugoden za sankanje in razne vožnje s sanmi. Po raznih cestah se je napravila debela in trda snežna skorja, ki omogoča hitro drčanje sank. Živina zato toliko ne trpi kakor ob dnevih, ko postajajo snežne ceste talne. Avtobusni promet ni bil doslej od mraza oviran v večjem obsegu. Mraz tudi telefonskim napravam ni škodoval v večjem obsegu, kakor v letu 1929.

Splošna poročila drugače navajajo: **Kočevje** — 18, jasno. **Novo mesto** — 17, jasno. **Št. Janž** na Dolenjskem — 23, jasno. **Rakek** — 6, včeraj — 13, oblačno.

Zanimivi so splošni vremenski pregledi za januar v zadnjih letih. Kako smo delali vreme v letu 1940? To leto je januar zaznamoval 15 padavinskih dni s 614 mm padavin, snega in dežja. Vseh 15 dni je bilo snežnih. Najhujši snežni val je bil zaznamovan okoli 23. januarja. Neprestano je snežilo od 17. do 25. januarja. Samo 23. januarja je padlo za 26 cm novega snega. Dosežena je bila v tem mesecu snežna višina 79 cm. Jutranja temperatura se je ta januar gibala med — 3 do — 17° C. Najhujši mraz je bil takrat 13. januarja, ko je bilo zjutraj — 17° C. Splošno je bila dnevna temperatura pod ničlo, le 3. januarja nad ničlo 1.1 C.

Bodimo dobri in goreči!

Danes vidimo tudi med nami polno sovraštva. Kljub temu, da je skoraj v vsakem izmed nas neskončna želja po medsebojnem zaupanju, medsebojni ljubezni, je vendar polno nasprotij, ki ustvarjajo huda sovraštva med ljudmi, kakor da v naših srcih ni več evangelija in da zato drug drugega sovražimo in se nad samim seboj prevzemamo. Tudi, če s svojim duhom za trenutek vidimo resnico, je ne sprejmemo, je ne izvajamo, ker nam ne ugaja, ker je zapoved božja, pa jo zato tajimo.

Danes je prišel celo tak čas, da tistim, ki nam niso všeč, ne le da jih sovražimo, ampak jim tudi ne prizanašamo. Če bi za trenutek pomisliti, da je vsakdo izmed nas ustvarjen po božji podobi in da ima vsak izmed nas gotovo dobre osnove, pa se ne razraščajo prav radi tega ne, ker odklanjamo evangelij in božje zapovedi, bi morali nujno delati na to, da medsebojne razlike ublažujemo, da drug drugega z vso ljubeznijo spoštujemo in gledamo v človeku človeka, takega človeka, ki ga je s količkaj dobre volje, če že ne ljubiti, pa vsaj spoštovati zaradi tega, ker je človek, ker je naš bližnji, ker je iz naše družine, iz naše soseske, ker je vsak del velike človeške družine, ki ji je Bog počelo in konec in ki so ji božje zapovedi edini trdni temelj za red in obstanek.

Danes je čas, ko bi si morali tudi odpuščati, pa čeprav nam je bila storjena krivica. Odpuščati vsem, če hočemo, da bomo izravnali prepade, ki nas ločijo drug od drugega, odpuščati vsem, če hočemo, da bodo naše zadoščevalne molitve k presvetemu Srcu Jezusovemu našle velik, popoln odziv. Marsikakšni verski dvomi bi se razblinili, marsikakšna mlačnost bi se spremenila v gorečnost, če ne bi več sovražili kogarkoli, ker bi lahko za vse odkritosrčno molili, kajti: »kjer je usmiljenje in ljubezen, tam je Bog.«

Ali nimajo pobožnosti 9 petkov tudi ta veliki spravni namen — ne samo sprava z Bogom — ampak sprava med ljudmi, sprava med družinami, sprava, ki je nujno potrebna zaradi bodočnosti posameznika, bodočnosti naših družin, bodočnosti vsega človeštva — radi Srca Jezusovega, ki krvavi že dvajset stoletij in se v vsej moči neprestano daruje radi nas, da nas zvabi iz naše zakrknjenosti k odkritemu prijateljstvu človeka do človeka in k odkritemu prijateljstvu človeka do Boga.

Prvi petek v februarju je pred nami. Naj bi nas Srce Jezusovo ta petek združilo okrog Sebe, spravljene med seboj, spravljene z Bogom — ne samo tiste, ki so pobožnost 9 petkov že začeli opravljati, ampak tudi vse druge, prav vse, brez razlike! Naj bi sprava ganila vsakogar, spremenila vsakogar v apostola, ki bo pridobival svoje znance in prijatelje, da se bodo pridružili veliki družini našega naroda, ki jo veže božja ljubezen in po njej tudi medsebojna ljubezen in spoštovanje človeka do človeka!

V spomin na 9 petkov je pripravljalni odbor založil čudovito lepe umetniške slike Jezusa Kristusa s srcem v rokah. Slike bodo v kratkem razposlane po vseh župnijah in prosimo že danes, da bi nam iz vseh župnij sporočili, koliko slik žele.

Naj kraljuje Srce Jezusovo po vseh naših domovih, naj kraljuje božja ljubezen in zapoved v naših družinah, da bomo živeli v redu in miru!

Nagrade za rojstvo dvojčkov

Iz Ducejevega sklada je Visoki komisar podelil zakoncema Vidmar Ivanu in Frančiški iz Gaberja 21, občina Dobrova, nagrado v znesku 600 lir ob rojstvu dvojčkov.

Iz Ducejevega sklada je Visoki komisariat tudi zakoncema Križan Francu in Ani iz Otoka št. 19, okraj Črnomelj, podelil nagrado v znesku 600 lir ob rojstvu dvojčkov.

Mraz v Ribniški dolini

Ribnica, 28. januarja.

V Ribnici so zaradi hudega mraza prenehali na šolah s poukom. Pretekli teden je živo srebro zdrknilo v toplomeru na — 34 stopinj, zadnje dni pa je po toplem torku pritisnil spet strupen mraz. V sredo je bilo — 26 stopinj, v Sodražici pa — 27 stopinj. V šolskih sobah je zmrznilo črnilo, prav tako so popokale v Ribnici vodovodne cevi, tako da imajo delavci mnogo dela. Dela pri regulaciji Bistrice pred Sodražico so ustavljena, prav tako so prenehali z delom tudi v opekarni Klun v Ribnici. Zato je število brezposelnih, ki jih vodi v evidenci namestitveni urad v Ribnici, naraslo na 128.

KULTURNI OBZORNIK

Cvetje z domačih in tujih logov

Pogovor z urednikom prof. J. Šolarjem.

»*Cvetje z domačih in tujih logov*« izhaja že nekaj let pod glavnim uredništvom prof. Šolarja ter v založbi Mohorjeve družbe ter nadaljuje lepo zamisel pred 80 leti zasnovane zbirke enega naših največjih knjižnih organizatorjev Ant. Janežiča. Z veseljem vidimo, da zbirka tudi v novih razmerah nadaljuje svoje za šolo in dom tako plodno delo, kajti prav te dni je izšel v priredbi prof. dr. Franceta Koblarja nov zvezek Stritarjevih mladinskih spisov ter je založba izdala tudi posebno vabilo na naročbo v obliki majhne brošure. Ker se zavedamo važnosti tega literarnega podjetja, sem stopil k glavnemu uredniku prof. Šolarju ter ga ob tej priliki prosil pojasnila na nekatera vprašanja, ki so se razvila v prijateljski pogovor nekako takole:

»*Kakor vidim, Cvetje poganja in se razcvita kljub ostri zimi. Pravkar je izšel zelo zanimiv in bogat načrt, ki postavlja zbirko v sredo našega literarnega zanimanja. Ali mi moreš povedati, kako je prav za prav zbirka nastala.*«

»Misel na to zbirko je ena tistih mnogoštevilnih pobud, ki so plod prijetnega skupnega dela čitankarjev. Pri tedenskih sestankih se je ob zbiranju, zlasti pa pri obravnavanju snovi pokazala marsikaka vrzel v naših jezikovnih in literarnih izobraznih sredstvih. Naravnost škoda je, da si nismo zapisovali vseh sproženih misli, načrtov in želja.

Že prvo leto čitankarjenja (1930) je bila sprožena misel, da bi začeli izdajati zbirko s pomožnim šolskim berilom. Mislili smo tudi na uresničenje zamisli. Pomladi 1931 smo se zbrali pri tedanjem uredniku Mohorjeve družbe g. F. S. Finžgarju čitankarji in tedanji prosvetni inspektor na banski upravi v Ljubljani g. dr. Fr. Kotnik, ki je bil hkrati tudi odbornik družbe Vsi smo bili mnenja, da je načrt dober, njega izvedba možna in potrebna. Odbor v Celju pa je naš predlog odklonil. Iskali smo založnika tudi v Ljubljani, a dobili z obratno pošto negativen odgovor. Tedaj se je zgodilo, da je prevzel jeseni 1933 ravnateljstvo Mohorjeve g. dr. Fr. Kotnik in se zavzel za našo zamisel. Tako se je tisto jesen zbrala v trnovskem župnišču majhna družba (čitankarska družba je bila tedaj razbita, saj so prav tedaj preživljale čitanke hude čase) in se posvetovala o zbirki. Določili smo konkretno prve tri zvezke: Krpan, Kozjak, Gregorčič. Tudi krstili smo tedaj zbirko. Odločili smo se za staro častitljivo ime Janežičevega Cvetja, ki je lani pred 80 leti začelo poganjati in cvesti. Uredništvo smo si pridržali čitankarji, meni pa so zaupali, da vodim uredniška dela. Tako je bila zbirka rojena, krščena, imela je oskrbnika in dom.«

»*Zanima me, kako ste prišli do take obdelave del v zbirki; saj ste z njo prinesli v slovensko literarno kritiko nove prijeme, s katerimi se je razbistrila že marsikaka meglenost, določila marsikaka približnost in površnost. Od kod imate ta merila, od kod te metode?*«

»Tudi te so po veliki večini plod skupnega dela pri čitankah. Kakor veš, so berila v naših knjigah obdelana z vprašanji in razlagami. Že ob teh razlagah smo si pogosto postavili vprašanje, ki je rajnega dr. Debevca prav do zadnjega tako živo zanimalo in mučilo: kako zajeti vso polnost in lepoto pesmi, povesti, romana? To je pač tisto neprestano in nikoli rešeno vprašanje, ki mu vsaka doba in vsak rod išče odgovora po svoje. Neposredno pokazati, ali recimo kar matematično dokazati se lepota nikoli ne dá; miselna vsebina se še dá nekako izluščiti, a tiste lepotne iskre, ki se ukreše iz oblike in misli hkrati in mora neposredno vžgati človeku duha, ni mogoče izločiti in jo posredovati. Vendar je v vsakem človeku estetski čut bolj ali manj razvit in se dá prav gotovo vzgajati; treba je zlasti v mladem človeku razživiti to iskro z razumskim in čustvenim približevanjem umetnine. Nekaj drugega je, pesem, povest razumeti in nekaj drugega, občutiti jo. Včasih je ob lepi pesmi ves razred trd od prevzetnosti, in vendar jo je komaj na pol ali še manj razumel. Če se k občutku pridruži še razumevanje, bo umetnino dojemal v vsej polnosti, tudi občutil jo bo mnogo globlje. Plitva umetnina se mu bo z razumevanjem zmanjšala, čeprav je morda preračunjena na čustvene učinke, medtem ko globoka in res velika umetnina z razumevanjem stopnjuje svoj estetski učinek. Tako je na pr. s Prešernom: čim globlje ga razumeš, čim več življenjske skušnje imaš za sabo, tem silneje ga občutiš, tem večji ti je.

Na vse to smo mislili pri zbirki Cvetja. Želeli smo ustvariti s temi zvezki nekako šolo pravilnega branja, nekako literarno šolo, da bi ljudem kazali pot do razumevanja in čim globljega občutja naših del in naših pisateljev. Pri tem smo seveda pridno zasledovali, kako tako delo opravljajo véliki narodi. Kakor so Nemci v literarni teoriji zvesti svoji naravi in vrtajo vanjo s filozofsko abstraktnostjo, tako so Romani, zlasti Francozi, manj sistematični, a mnogo neposrednejši in živi. Poskušali smo se oploditi z vsemi izsledki ene in druge šole, ne da bi bili pri tem imeli pred očmi prav kake konkretne primere. Ko sem dobil jeseni 1933 prvo korekturo v stolpičih kot urednik iz tiskarne, bi bilo podjetje skoraj zaspalo. V pikolovski šoli čitankarjev smo se naučili vrtanja — sedaj pa ti urednik dobi kar korekturo, ne da bi bil videl rokopis! Tedaj sem si najprej izbojeval uredniške pravice, potem pa vrtal v metodo. Založnica je obupovala nad urednikom, ker je medtem izšlo nekako konkurenčno podjetje, a vztrajal sem trmasto pri misli — uredniški odbor me je krepko podpiral — da kvaliteta odtehta naglico. Kajpak da ni mogoče na mah najti prave metode, da jo je treba za vsako delo po svoje prikrojiti, a od zvezka do zvezka jasneje je bilo, da smo na pravi poti.«

»*Po kakšnem ključu pa ste sestavljali načrt za zbirko? Rekel si, da ste imeli pred očmi predvsem šolske potrebe, a ste izdali na pr. Horacijevo Pismo o pesništvu, Matija Čopa itd., ko vendar niso za šolo neobhodno potrebno branje.*«

»To je res. Toda vodili so nas pri tem že nekoliko širši nameni. S Horacijevim pesništvom smo hoteli dati dijaku v roko ključ do razumevanja klasične poetike in estetike, naj bi bilo delo torej pomožno berilo pri obravnavi teh vprašanj v petem razredu srednjih šol, ne glede na to, da pri latinščini na realnih gimnazijah ne morejo obdelovati pesnitve; dà, tudi na latinščino smo tu mislili, saj je bilo v prvi izdaji celo latinsko besedilo zraven. Na Matija Čopa nas je napotila stoletnica njegove smrti, prav kakor kasneje na Jenka stoletnica njegovega rojstva. Sploh imamo stoletnice radi, za letos imamo v načrtu Slomškovega Blažeta in Nežico za stoletnico izida. Hkrati se nam je prav pri Čopu porodila misel, da bi obdelali v zbirki kar se dá popolno vse slovensko slovstvo. Načrt je bil narejen že pred 6 leti, a gmotne razmere in strah pred izvedbo nas je oviral, da se nismo pokazali z njim v javnosti. Pri počasnosti izhajanja bi se tak načrt zdel smešen. Vrhu tega so bili tedaj sotrudniki tako na vse strani zaposleni, da jih je bilo le težko dobiti za naše delo. Sedaj gmotne razmere niso bolj rožnate, še slabše so, ali kader stalnih odjemalcev bi zbirko z lahkoto omogočil. Prepričani smo, da se bo tudi v teh tež-

Drobne novice

Koledar

Petek, 30. januarja: Feliks IV., papež; Martina, devica in mučenica; Hiacinta, devica; Savina, sveta žena; Hipolit, mučenec.

Sobota, 31. januarja: Janez Bosko, spoznavalec in ustanovitelj reda; Marcela, vdova; Ludvika Albertoni, vdova; Metran, mučenec.

Osebne novice

= **Promocija.** Danes, 29. jan. ob 12 bosta promovirana za doktorja prava na univerzi v Ljubljani gg. Ludvik **Berden** iz Kobilja v Prekmurju, in Viktor **Damjan** iz Ljubljane. Čestitamo!

= **Diplomirani** sta bili na pravni fakulteti univerze v Ljubljani gg.:Angel **Kalin**, Vladimir **Močnik** in Miroslav **Rupelj**, vsi iz Ljubljane. Čestitamo!

Novi grobovi

† **Marija Erman, rojena Hafner,** sestra znane slovenske vzgojiteljice in pisateljice gdč. Kriste Hafnerjeve, je izdihnila svojo dušo ter bo pokopana v petek ob pol petih popoldne. Naj ji sveti večna luč. Žalujočim svojcem naše sožalje.

Obisk
Mnogo zanimivega berila in še več prekrasnih slik
Vam prinaša vsak mesec »OBISK« za letno naročnino 40·— lir. Naročajte v upravi, Ljubljana, Kopitarjeva štev 6

— **Razne rubežni in dražbe v preteklem letu.** Bila so leta, ko je ljubljansko okrajno sodišče na svojih 3 izvršilnih oddelkih zaznamovalo do 16.000 raznih rubežni in dražb. Lani je bilo na novo vloženih 5112 izvršilnih predlogov, ko jih je bilo predlanskim 8791. Torej značilna razlika 3679 predlogov! Pač poučen odraz vseh gospodarskih in drugih važnih dogodkov, ki smo jim bili priča v lanskem letu od aprila naprej. Lani je bilo vloženih 287 predlogov, predlanskim 755, s katerimi so upniki zahtevali prisilno vknjižbo v kritje raznih terjatev na posestva dolžnikov. Druga leta je bilo predlaganih mnogo prisilnih uprav, ko so upniki zahtevali od sodišča, da je določilo upravnike, ki so nadzirali poslovanje in premoženje dolžnikov. Lani je bilo predlaganih le 40 novih prisilnih uprav, predlanskim 102. Lani je bilo v mestu in okolici na dražbi prodanih 26 posestev in hiš, predlanskim 42. Dražbeno postopanje pa je bilo ustavljeno v 129 primerih, predlanskim v 168.

Zberite knjige »Slovenčeve knjižnice«. - Vsaka knjiga broširana le 5 lir, vezane po 11 lir in 20 lir.

— **Stanovanjske odpovedi in deložacije.** Lani je bilo pri okrajnem sodišču podanih 1194 stanovanjskih odpovedi, predlanskim 1743. Na zahtevo hišnih lastnikov je bilo izvršenih 266 prisilnih izpraznitev stanovanj, predlanskim 403. Nerešenih predlogov na izpraznitev je bilo 21, predlanskim 19. Zemljiška knjiga je lani zaznamovala 7115 spisov, predlanskim 9172. Na okrajnem sodišču vodi glavna pisarna tudi overitve raznih podpisov na listinah, ki so važne za razne transakcije in urade. Pisarna okrajnega sodišča je lani overovila 3963 podpisov, predlanskim 6399. Podpisi so bili v glavnem overovljeni na raznih kupnih pogodbah, dolžnih pismih in raznih izbrisnih pobotnicah, ki jih je treba predložiti sodišču za izbris na nepremičninah vknjiženih posojil in posojilnih kreditov.

V Ribniški dolini so manj pili

Ribnica, 29. januarja 1942.

Izredne razmere v preteklem letu so vplivale tudi na porabo opojnih pijač. Če pomislimo, da so v preteklem letu odpadle številne zabavne prireditve, veselice, plesi in da je bila uvedena nova policijska ura, se nam ne bo zdelo čudno, da je potrošnja vina v Ribniški dolini padla v preteklem letu za 36 %. Predlani so popili v Ribniški dolini 1.582.046 litrov vina, lani pa le 518.067 l.

V Ribnici so popili lani 136.470 litrov vina, 127.931 l piva, 9954 l žganja in 3046 l likerjev, v Dolenji vasi 59.827 l vina, 31.908 l piva, 2493 l žganja, 595 l likerja, v Sodražici 60.733 l vina, 40.299 l piva, 4581 l žganja, 1542 l špirituoz, v Loškem potoku 57.564 l vina, 20.369 l piva, 3840 l žganja, 1512 l likerjev, v Strugah pa 8149 l vina, 467 l žganja, 165 l likerjev, dočim piva nič. Zanimivo je tudi, da sta veletrgovini Radonič Benedikt v Ribnici in Dejak Franc v Rakitnici imeli v preteklem letu več prometa kakor lani. Lani sta prodali skupno 195.324 l vina, leta 1940. 160.037 l. V prodaji na debelo je znašal konzum žganja v preteklem letu 15.488 l, leta 1940. pa 13.155 l, torej se je v lanskem letu povišal. Znatno se je povišala potrošnja piva. Predlani so popili v Ribniški dolini 100.562 l piva, lansko leto 220.507 l. Če ugotovimo, da so spili v Ribniški dolini lani 33.815 l žganja in 6860 l likerjev in drugih žganih pijač, lahko rečemo, da ima žgana pijača tudi v tej dolini mnogo prijateljev.

Ljubljana

l **Kongregacija akademičark** ima drevi ob pol sedmih svoj redni sestanek v frančiškanski kapeli. Ne pozabite in pridite!

l **Zaradi krstnih listov in drugih osebnih dokumentov,** ki jih je treba pripraviti zaradi dopolnitve podatkov v anagrafskem zavodu, je sedaj prebivalstvo v dvomu, če bo treba te dokumente oddati. Zato pa moramo pojasniti, da bo treba vse dokumente v anagrafskem zavodu samo pokazati ter jih bo vsak takoj spet dobil nazaj. Posebno pa opozarjamo, da so dokumenti veljavni samo z matičnim zapisom. Ne zadostuje namreč samo številka rojstnega, krstnega, poročnega lista ali drugega dokumenta, temveč mora biti na vsakem dokumentu zapisana tudi številka zvezka matične knjige ter zaporedna številka tistega novorojenca, krščenca ali poročenca v tej matični knjigi. Kdor ima svoje dokumente že v redu, mu torej ni treba iskati novih listov, oni pa, ki kakega dokumenta nimajo, jih pa dobe v tistih župnih uradih za ta namen takse prosto.

Kino Kodeljevo
predvaja čez praznike dva prvovrstna zabavna filma
Nadvojvodinja se zabava in **Sisi**
V obeh filmih ljubka romantična vsebina, odlična glasba, petje, plesi in humor — dve uri in pol smeha in vesele predpustne zabave. Predstave oba praznika ob 14.30 in 17. Ob delavnikih ob 17. — Ne zamudite edinstvene prilike. - Rezervirajte vstopnice. - Tel. 41 64

l **Popisne pole za živilske nakaznice** morajo hišni gospodarji zanesljivo oddati najkasneje do 4. februarja v ljudskih šolah, in sicer samo ob delavnikih od 8 do 12 in od 14 do 18. Poleg ljudskih šol pa prevzema popisne pole tudi vratar mestnega magistrata ves dan ob delavnikih ter tudi ob nedeljah in praznikih. Da ne bo na magistratu nepotrebnega iskanja, opozarjamo, da je vratarjeva soba v pritličju takoj na **desni strani** v veži hiše za vodnjakom. Kar se pa podnajemnikov tiče, moramo opozoriti, naj se naznanijo in vpišejo tako, kot so se pri prvem popisu. Kdor se je torej vpisal na polo družine, kjer stanuje in tudi tam dobiva svojo živilsko nakaznico, naj bo njegovo ime tudi sedaj na popisni poli družine. Če je pri prvem popisu sam oddal svojo popisno polo ter svojo živilsko nakaznico dobiva sam ali pa drugje, naj tudi sedaj izpolni svojo posebno popisno polo, seveda v dveh izvodih kot vsi drugi upravičenci. Veliko napak je tudi na drugi strani popisne pole pod III., točka 5, kamor mora družinski glavar vpisati **samo tiste, ki niso na hrani doma, temveč dobivajo hrano v kakem zavodu,** n. pr. v Delavskem domu, bolnišnici, otroškem zavetišču ali drugih podobnih zavodih ter zato nimajo svojih kart in brez svojih kart dobivajo hrano v tistem zavodu.

l **»Pridi, še ga bomo pili, dobri očka plača vse!«** Tako je povabil študent Janez svojega očeta, ne da bi vedel, koga kliče. Oče, ves razjarjen nad sinovim »študiranjem po gostilnah«, plane med pivsko druščino, ter jo razpodi, sina pa zagrabi ter ga pelje v svojo kovačnico, kjer ga izuči kovaške obrti. Vso zgodbo boste lahko slišali v nedeljo in v ponedeljek v frančiškaski dvorani, kjer bodo veliki Frančiškovi križarji uprizorili ob treh popoldne spevoigro »Kovačev študent«. — Vstopnice v predprodaji pri Sfiligoju, na dan prireditve pa pri blagajni.

l **Umetnostna razstava slikarjev Nandeta in Draga Vidmarja** bo odprta v nedeljo dne 1. februarja ob desetih dopoldne v galeriji Obersnel na Gosposvetski cesti. Brata Vidmarja razstavljata svoja novejša dela, zajeta iz življenja naše vasi, in bodo tudi to pot vzbudila pozornost vseh, ki imajo zanimanje za našo upodabljajočo umetnost. Vabimo občinstvo, da si razstavo ogleda! Posebna vabila niso bila razposlana.

l **V petek, dne 6. februarja** bo koncertirala v Ljubljani violinistka Pina Carmirelli iz Rima. To bo drugi koncert velike violinske umetnice v našem mestu. Prvega je absolvirala la lani meseca julija z resničnim velikim umetniškim uspehom. Podrobnosti in spored sledé. Predprodaja bo od jutri dalje v knjigarni Glasbene Matice. Koncert bo v veliki filharmonični dvorani.

Lekarne

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyrševa cesta 6; mr. Hočevar, Celovška cesta 62, in mr. Gartus, Moste-Zaloška cesta 47.

Gledališče

Drama. Četrtek, 29. jan. ob 17.: Lepa pustolovščina. Red A. — Petek, 30. jan. ob 15.: Boter Andraž. Izven. Dijaška predstava. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol. — Sobota, 31. jan. ob 17.: Voda. Izven. Cene od 15 lir navzdol.

Opera. Četrtek, 29. jan. ob 17.: Ples v Operi. Opereta. Red četrtek. — Petek, 30. jan. ob 17.: Prodana nevesta. Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol. — Sobota, 31. jan. ob 17.: Pri belem konjičku. Red Premierski.

Rokodelski oder

Objektivna kritika, ki jo je pred dnevi priobčil naš list o uspeli predstavi: **»Velike skušnjave«** na Rokodelskem odru je bila zelo pohvalna in laskava. Zadnja predstava te odlične komedije bo v nedeljo 1. februarja ob 5. — **Veliko zanimanje bo brez dvoma vzbudila** vsebinsko dovršena in igralsko dobro pripravljena komedija **»Matura«.** Snov te prisrčne igre je zajeta iz gimnazijskega življenja. Vse vloge so v igri živo podane in izdelane. Obisk te predstave vsem toplo priporočamo. Predprodaja vstopnic bo v nedeljo in ponedeljek od 10 do 12 in dve uri pred prestavo v društveni pisarni, Petrarkova 12, I. nadstropje.

Mrakovo gledališče

Frančiškanska dvorana

Nedelja, 1. februarja, ob 18: »Elektra«.
Ponedeljek, 2. februarja, ob 10.30: »Elektra«.

Poslednji dve uprizoritvi nesmrtne Sofokles-Homannsthalove umetnine bosta v nedeljo ob 18 in v ponedeljek ob 10.30 dopoldne. S tema dvema uprizoritvama je najširšim slojem dana možnost, da se seznanijo z grandiozno grško tragedijo. Cene so znižane. Blagajna frančiškanske dvorane posluje v soboto od 10 do 13 in od 15 do 17, v nedeljo od 10 do 13 in od 15 do začetka. V ponedeljek od 9 do začetka.

Radio Ljubljana

Petek, 30. januarja: 7.30 Radijska poročila v slovenščini. — 7.45 Slovenska glasba, vmes ob 8.00 napoved časa. — 8.15 Radijska poročila. — 12.15 Trio Emona. — 12.40 Pisana glasba pod vodstvom Petralia. — 13.00 Napoved časa. Radijska poročila. — 13.15 Vojno poročilo Glavnega Štana Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.17 Orkester EIAR-ja pod vodstvom D. M. Šijanca: Slovenska glasba. — 14.00 Radijska poročila. — 14.15 Godalni orkester pod vodstvom Mannoja. — 14.45 Radijska poročila v slovenščini. — 17.15 Tercet sester Stritarjevih, pri klavirju Marjan Lipovšek. — 17.35 Koncert pianista Uga Dammerta. — 19.00 »Parliamo l'italiano«, prof. dr. Stanko Leben. — 19.30 Radijska poročila v slovenščini. — 19.45 Miloš Ziherl igra na saksofon. — 20.00 Napoved časa. — Radijska poročila. — 20.20 Komentar k dnevnim dogodkom v slovenščini. — 20.30 Operetna glasba. — 20.45 Simfonična sezona EIAR-ja: Simfonični konc. pod vodstvom Al. Ereda. — V odmoru predavanje v slovenščini. — 22.45 Radijska poročila.

Poizvedovanja

Izgubila sem v nedeljo na Poljanski cesti črno, volneno rokavico. Prosim najditelja, da jo odda v upravi »Slovenca«.

Iz Ribnice

Zadruga za regulacijo potoka »Sajevec« v Ribnici je imela v nedeljo pod predsedstvom g. Škrabca Stanka izredno sejo, na kateri je obravnavala pomemben načrt o izsuševanju obširnih zamočvirjenih zemljišč ob že reguliranem potoku. Letos namerava zadruga izvršiti osuševalna dela ob potoku, s katerimi bi izboljšala nad 200 ha zemlje, na kateri je sedaj rasla le slaba, kisla trava. O pomenu teh del za te pasivne kraje nam ni potrebno govoriti, saj lahko vsakdo sam preračuna, koliko več vredna bi bila osušena zemlja, ki bi dajala na 200 ha mnogo pridelka, vsaj dobre živinske krme, ki jo živinorejci v Ribniški dolini tudi pogrešajo. Zadruga je vložila na Visoki komisariat prošnjo za podelitev izredne podpore iz kredita za izboljšanje zemljišč v Ljubljanski pokrajini.

V torek, 3. februarja bo v Ribnici dogon za govedo in svinje.

Zadružnega tečaja v Ribnici se je udeležilo 20 posojilničnih tajnikov, oziroma članov upravnih odborov posameznih posojilnic iz Ribniške doline. Zanimivo je, da se je tečaja udeležilo tudi precej ribniških učiteljev.

Iz sosednjih pokrajin

23.000 radijskih abonentov. Mesto Trieste se upravičeno postavlja z radijskimi naročniki. Ob koncu lanskega leta je njihovo število doseglo 23.000, dočim jih je bilo konec leta 1939. še 22.581.

Skrb za delavska stanovanja v Monfalconu je bila v lanskem letu vzorna. Zgrajenih je bilo iz javnih sredstev osem novih stanovanjskih objektov s skupno 64 udobnimi stanovanji. Te hiše je sezidala fašistična organizacija za delavska stanovanja.

Vrtnarska šola. Mesto Trieste je dobilo novo koristno ustanovo — vrtnarsko šolo, ki se je osnovala v vili Revoltella, katero je dalo mesto na razpolago v te namene. Šola je bila slovesno odprta v nedeljo 19. t. m

Koristne izpremembe v tramvajskem prometu se obetajo v letošnjem letu. V kratkem dobi Trieste namesto avtobusov na bencinski pogon na progi št. 10 (Piazza Ciano-Scoglietto) električne avtobuse, ali kakor jim pravijo tukaj, »filovie«. V načrtu je nadalje, da bi se opustila tramvajska proga št. 5 ter bi se namesto nje podaljšala filovijska proga št. 4 od trga Goldoni, namesto proge št. 5, do Rojana in še naprej do svetilnika zmage na Greti. V načrtu so še nekatera druga izboljšanja tramvajskega prometa, ki je že itak do sedaj zelo popoln ter vzorno deluje.

Predsednik berlinskih invalidov. V četrtek, dne 22. januarja je govoril v Sala del Littorio tržaškim invalidom predstavnik nemških tovarišev in predsednik berlinskega invalidskega društva, Peter Baltes.

S Spodnjega Štajerskega

Civilna poroka na Muti. Te dni je bila na Muti prva civilna poroka. Župan je poročil Tertičnika Alojzija z Marijo Hrastnik in Babiča Franca z Marijo Ferink. Ob poroki je župan imel na novoporočence lep nagovor.

Državna pletarska šola v Ptuju bo začela z delom. V mesecu februarju bo zopet odprla vrata nekdanja pletarska šola v Ptuju kot državna strokovna šola za pletarstvo. Ta šola je izrednega pomena, ker je razen nje v vsem rajhu ena sama taka šola. Podrobnosti o vpisu v šolo daje vodstvo v Ptuju.

Prijave terjatev napram bivši jugoslovanski državi. Zadnji termin za prijave terjatev proti bivši jugoslovanski državi je 31. januar. Kasnejše prijave ne bodo prišle v poštev. Na to se opozarjajo zlasti priseljenci iz Ljubljanske pokrajine. Priseljenci iz Kočevja, ki žive v krškem, ljutomerskem in brežiškem okraju, naj prijavijo svoje terjatve v Celju.

V Mariboru je umrla 72 letna zasebnica Karolina Maly-Pugelj, mati veletrgovca z vinom, Puglja.

Kupujte knjigo tajinstvene in napete vsebine
„Zlato večnega juda“
Dogodki se vrste v južni Ameriki. Vsaka knjiga »Slovenčeve knjižnice« stane le 5 lir

kih časih dobilo zadostno število idealnih ljudi, ki bodo s svojim naročilom delo omogočili in s tem podprli tiskarniške delavce in razumnike, ki bodo dobili vsaj zavest, da opravljajo koristno delo, če jim že dela ne bomo mogli nagraditi tako, kakor bi zaslužilo, tudi v gmotnem pogledu. Delavcev bi danes skoraj laže dobil kakor pred leti.«

»Kakšen pa je bil uspeh zbirke? Ali so bili upravičeni strahovi, da bo zbirka obtičala pri prvih zvezkih v dolgovih?«

»Ne, ti strahovi so se pokazali prazni. Pri prvih zvezkih smo tvegali poskus: visoka naklada, nizka cena, a vendar lepa oprema. Založnica je močno dvomila v pravilnost takega poskusa, toda obnesel se je. Res so segale po zvezkih predvsem šole, stalnih naročnikov zbirka ni imela, toda slavisti so bili splošno z zbirko zelo zadovoljni in tudi pri dijakih si je dobila mnogo prijateljev, ki so jo stalno kupovali in hranili. Tako smo po šestih letih ponatisnili dva zvezka v novi izdaji. Obdelava del in pisateljev je pa zbudila pozornost tudi zunaj šole in si pridobila ugled med ljubitelji slovenske knjige in literature. Nekateri so močno naganjali, naj uredništvo pospeši izdajo zvezkov, ker se jim zdi prevažno in potrebno, da dobimo čimprej popolno zbirko. Toda prisiliti ni bilo mogoče stvari, zlasti ker so urednike trle druge skrbi in delo, kvalitete pa nismo hoteli žrtvovati. Tudi strokovna kritika se je izražala zelo laskavo o posameznih zvezkih.«

»Kaj pa sedaj? Imate kake velike načrte? Kaj pripravljate?«

»Načrti so veliki, saj so vam razvidni iz naznanila. Brez dvoma je izvedba tega načrta težka in tvegana, toda prepričan sem, da jo bomo zmogli, če bodo količkaj ugodne razmere. Seveda je najprej vprašanje naročnikov. Kakor hitro bi jih imeli dovolj, bi se lotili dela z vso paro in bi v nekaj letih načrt v celoti dokončali. Najprej bi se vrgli z vsemi silami na domače slovstvo, svetovno bi le toliko upoštevali, kolikor narekujejo šolske potrebe in koristi. Kakor je razvidno iz načrta v oznanilu, bodo poleg pisateljev in del v celoti in izboru obravnavali nekateri zvezki preglede literarnih vrst za posamezne dobe. Posebno zanimivi bodo pregledi listov in literarnih šol, almanahov in gibanj, saj se bomo v teh zvezkih prvič mogli sistematično, hitro in ob dokumentih seznaniti z njimi. Prav posebna novost pa bodo zvezki, ki so določeni za publicistiko novejše dobe. Politično zgodovino poznamo predvsem iz pripovedovanja naših zgodovinarjev, medtem ko člankov, govorov in uredb, ki so dajali pobudo za različna dela, debat in kritik, ki so naravnavale naš politični in kulturni razvoj v preteklosti, kar skoraj nič ne poznamo. S temi zvezki bi hoteli pokazati tisto duhovno delo, ki je neposredno posegalo s pisano besedo v tek dogodkov, in ob njih pokazati tudi tiste može, ki jih navadno slovstvo ne doseže, a so vendar s svojim delom posegali v njega razvoj. Tako bo zbirka zajela kar se dá vsa področja našega duhovnega življenja in razvoja v preteklosti do najnovejšega časa. V celoti bo tako zasnovana zbirka obsegala okoli 130 zvezkov. Ker moramo ponatisniti stare zvezke (14 številk, ki jih ni več), bi z novimi vred že letos lahko izdali poleg zadnjih dveh (Erjavec, Hudo brezno in Jos. Stritar, Izbor mladinskih spisov) nekaj zvezkov, med njimi nekaj novih, nekaj pa ponatisov. Vse pa je seve na tem, ali bomo našli dovolj stalnih odjemalcev ali ne. Če jih dobimo, potem po izdelavo šla hitro od rok, ker je zagotovljen odjem. Zato nam je za sedaj največja skrb ta, da dobimo zbirki trdne gospodarske temelje. K temu nam mora pomagati vsa naša kulturna javnost.

Kaj neposredno pripravljamo? Pravkar je izšel Izbor Stritarjevih mladinskih spisov. Knjižica (176 strani) bo gotovo zelo dobro služila vsem vrstam šol, je pa mladinsko delo značilno tudi za Stritarja samega. Kdo se ne spominja z veseljem tistih let, ko je prebiral njegove mladinske spise v knjigah Mohorjeve družbe; nekateri so znali vse njegove otroške pesmi na pamet; drugim so pomenile te knjige prvo srečanje s knjigo sploh. Ta izbor bo ponudil najboljše, kar je v tem pravcu napisal Stritar. Dr. Francè Koblar pa je pospremil izbor z lepo analizo snovi, vsebine in oblike poleg življenjepisa.

Še bolj pa bo iznenadila Sovretova prireditev Homerjeve Iliade. Ta obdelavo nam bo podala v nekako štiri tisoč heksametrih prevod najlepših mest, drugo bo vse povzeto v prozi. V uvodu bo analiza homerskega vprašanja in epične oblike. To bo prav gotovo zanimalo najširši krog vseh izobražencev. Pripravljamo dalje še zvezek izbranih Levstikovih pesmi, izbor in analizo Slomškovega Blažeta in Nežice in še celo vrsto del. Več o naših načrtih in načinu izdajanja ti pove naše naznanilo, ki ga dobiš zastonj v Mohorjevi knjigarni, Miklošičeva cesta št. 19.«

◆

Tako sva tudi končala z opozorilom na brošurico, kakor sva začela svoj pogovor. Prepričan sem, da bo javnost spoznala vrednost in zlasti neizmerno potrebo take sistematične obdelave naših kulturnoknjižnih problemov kakor jih podaja Cvetje, ter podprle podjetje z naročbo, kar more samo koristiti naši narodni vzgoji. Predvsem družine, v katerih so dijaki, bi zbirke ne smele pogrešati, kajti prav ta zbirka je dijakom prava pomoč, kakršne bi si želeli vsi, ki smo dijačili nekoč, pa je nismo imeli. Zato je šoli in domu ne samo priporočamo, temveč — naravnost zavidamo. td.

DNEVNIK PALČKA — Modrijančka

26

Slednjič so bili sneti vsi obroči. Sleherni od nas je imel v roki majhno palico in vesela gruča se je odpravila na pot.

»Izvrsten izlet!« je dejal doktor Lečnik, ki ga njegov obroč kar ni hotel slušati in se je motovilil zdaj tu zdaj tam.

Tudi Pikec je udrihal po obroču in mahal s palico. Trmoglavec je tekel in ni gledal ne na desno, ne na levo in je zakotalil svoj obroč na rame Skočku, ki je bil padel. Turčin in Straško sta hotela tekmovati, pa sta oba telebnila na tla in se prekopicnila drug čez drugega.

Jaz sem ves čas naglo trkljal obroč spredaj pred vsemi drugimi in sem po gosposko udarjal s paličico po njem.

»Hej, vidva,« sem zavpil na Turčina in Trmoglavca, »tu, poglejta mene, kako je treba trkljati obroč!«

Novo leto pri Japoncih

Na Japonskem ima skoraj vsak mesec svoj praznik. Zdaj praznujejo praznike »lampijonov«, zopet drugič praznike »krizantem«, zatem so slavnosti ob nastopu prazničnih dni »mesečine« in »češnjevega cveta« in podobno. Vse praznike na Japonskem praznujejo zelo slovesno, kar tudi odgovarja globokemu verskemu čustvovanju japonskega naroda. Toda po svojem sijaju prekaša vse praznike praznik novega leta, ki ga tudi Japonci smatrajo za enega največjih svojih praznikov ter so ga svoječasno praznovali kar teden dni, v vaseh pa celo pol meseca. Posebno slovesno Japonci praznujejo začetek in konec praznika. Toda

Medtem, ko novoletni gosti pijo sladko vince in jedo riževo potico, otroci uživajo srečo novih igrač.

tempo modernega dela je tudi na Japonskem zahteval svoje žrtve in sedaj praznujejo novo leto samo tri dni.

Za ta praznik se pripravljajo vsi Japonci že meseca decembra. Povsod čistijo svoje hiše. Tega opravila nimajo samo ženske, temveč tudi moški. Za praznik mora biti hiša popolnoma čista in vse mora biti v njej na svojem mestu. Samo tisti, ki ve, kako močno je pri Japoncih razvit smisel za simboliko, ki jo Japonci posebno izražajo s cvetjem, si bo lahko predstavljal vnemo, s katero na Japonskem krase svoje domove za praznike.

Pred nastopom novega leta postavijo pred vsako hišo majhno smreko. Bogatejši sloji obesijo nad vrata svoje hiše tudi šop morske trave, ki je okrašena z raki, pomarančami in cvetjem. Na obeh straneh vhoda v hišo stojita majhni smreki in bambus. Vse to so simboli za dolgotrajno srečo. Velik praznik se na Japonskem pozna tudi po jedilih, ki jih uživajo ljudje te dni. Toda za naše pojme in okuse, so to malo praznična jedila. Japonci pa nanje zelo drže. Predvsem uživajo vse praznične dni samo postne jedi in prav nobenega mesa. Po vseh hišah imajo pripravljene posušene ribe, suh fižol in posušene črne gobe. Gostu ponujajo omenjena jedila v okusnih, rdeče ali črno pobarvanih škatljicah. Gostu ponudijo tudi sladkega vina, ki ga na Japonskem pijo iz majhnih skodelic. Praznovanje novega leta bi pa pri omenjenih jedeh bilo nepopolno, če ne bi omenili še tradicionalne riževe potice »moci«, ki jo pečejo marljive japonske gospodinje že zadnje dni decembra. Riž najprej skuhajo, nato napravijo iz njega testo, iz katerega potem delajo potice. Vsak Japonec mora imeti za novo leto to potico.

Novo leto pa prinaša s seboj tudi darila. Tega dne dobi vsak član družine novo jedilno posodo in novi palčici za riž. Otroci dobe povrhu še igrače. Ko objavi budistični svečenik o polnoči s sto udarci pričetek novega leta, gospodinja zaključuje priprave za slavnostno pojedino. Praznovanje se prične z vzhodom sonca. To jutro so vsi ljudje praznično napravljeni in sveži ter vse izgleda, kakor da bi se pripravljali res na novo življenje. Zato je treba do novega leta tudi poravnati vse stare dolgove. Stara sovraštva tega dne prenehajo in ljudje drug drugemu odpuščajo. Znanci se obiskujejo že zelo zgodaj in si medsebojno čestitajo praznike. Pri Japoncih je tudi navada, da morajo vsi služabniki tega dne obiskati svojega šefa in mu voščiti novo leto. Gostom streže domača gospodinja. Ponuja jim sladko vino, potico »moci« in ostale vrste pripravljene hrane. Vljudnost zahteva, da gost vzame košček ponujene jedi. Pozneje gospodinja ponudi gostom tudi kuhano vino iz riža »saki«. Mladina je tega dne prosta in se lahko do mile volje igra. Zvečer se zabavajo tudi družine z gosti. Igrajo neke vrste karte. Vsakomur, ki izgubi partijo, potegnejo čez obraz črto z rdečim ali črnim tušem.

Tako praznujejo novo leto po mestih. Na deželi se je ohranilo precej starih navad in šeg. Tako predvsem »mandzaj«. To so šaljivci, ki se že navsezgodaj pojavijo na cesti, zbijajo šale in počenjajo razne »neumnosti«. V popoldanskih urah se pojavijo tudi ljudje, oblečeni v stara oblačila in z maskami na obrazu. Na hrbtu imajo pripetih vse polno papirnatih trakov, na katerih so napisana prerokovanja za prihodnje leto. Ta prerokovanja šaljivci tudi prodajajo. Za časa novoletnih praznikov počiva na Japonskem ves promet. Vse trgovine, ki so drugače dostikrat odprte dan in noč, so zaprte. Pravtako vsi ostali javni lokali. Japonci namreč ne slave praznikov po javnih lokalih, kakor dostikrat pri nas, temveč doma, na svojem domu in v družinskem krogu.

Smrt najbogatejše ženske na svetu

V Nici je pred kratkim umrla na pragu svojega kletnega stanovanja Rusinja Viktorija Vasiljevska, nekdaj najbogatejša in najbolj razsipna ženska na svetu. Kakor vsi razsipniki in razsipnice je umrla tudi Vasiljevska v največjem siromaštvu in pomanjkanju.

Njeno življenje je bilo zelo napeto in je podobno avanturističnem romenu. Njegova zgodovina se pričenja l. 1837, ko je siromašni ruski ribar Ivan Vasiljevski lovil ribe v Leni, v okolici Tobolskega. Tega dne mu sreča ni bila naklonjena ter je ujel samo nekoliko manjših rib. Nerazpoložen se je vračal domov. Med potjo je srečal neznanega starčka, ki mu je v nevezanem razgovoru izdal novico, da lahko v tem kraju ujame mnogo več, kakor samo ribo. Z lahkoto lahko pride do samega zlata. Vasiljevski je na vsak način hotel zvedeti od starca za mesto, kjer je zlato zakopano. Starček je ostal trdovraten in ni hotel za noben denar povedati kraja, ki je bogat na zlatu. Vasiljevski se je zato poslužil zvijače. Neznanega starca je odpeljal v vaško krčmo in ga pričel zalivati z vodko. V popolni pijanosti je neznani starec izblebetal, da so v zgornjem teku reke Lene bogata ležišča zlata.

V začetku naslednjega leta se je Vasiljevski podal z majhno ekspedicijo na označeno mesto. Tudi tedaj je bila, kakor letos, strahovita zima. Mraz je bil tako hud, da ljudje niso radi zapuščali svojih domov. Toda Vasiljevski se je s svojimi ljudmi kljub mrazu —50 stop. le podal na pot. Da bi prišli do dna reke, so na debelem ledu zakurili velik ogenj in ga na ta način topili. Po desetih dneh napornega dela, so led pretopili in prišli res do bogatih najdišč zlata. Vasiljevski je takoj odšel v Petrograd, kjer si je izposloval dovoljenje za kopanje zlata. Z delom je pričel štiri tedne pozneje. Najdišče zlata je bilo res bogato ter je prej siromašni ribič postajal vedno težji milijonar. Ko je leta 1903 v visoki starosti 90 let umrl, je imel po Rusiji raztresenih 21 ogromnih posestev, 5 dvorcev in v gotovini 148 milijonov rubljev. Vse premoženje je zapustil svojim otrokom.

Po očetovi smrti je vodil ogromno podjetje in vsa posestva njegov najstarejši sin Fedor. Po njegovi skrivnostni smrti — gotovo so ga zastrupili — je postal naslednik tega bogastva njegov mlajši brat Viktor, ki se je na vse mogoče načine trudil, da bi milijonsko premoženje čimprej zapravil. Za zlata polja v Sibiriji se ni dosti brigal, zato so ga pa v polni meri izrabljali zase razni njegovi ravnatelji in nadzorniki. Njegove sestre niso bile zadovoljne z vodstvom podjetja in so zahtevale svoje deleže zase. Najstarejša sestra Viktorija, ki je bila poročena z grofom Šubinskim, je s svojo dediščino odšla takoj na francosko riviero ter je tam v treh tednih zapravila pet milijonov rubljev. Tri mesece po smrti svojega moža, se je vnovič poročila s Konstantinom Besbordenkom, grofom, ki je prav tako razpolagal s premoženjem, vrednim 70 milijonov rubljev. Razsipna grofica tudi v drugem zakonu ni spremenila svojega življenja ter je kmalu uničila tako svojega drugega moža, kakor tudi njegovo bogastvo. Po par letih so težki milijoni skopneli ter je bilo grofovo premoženje obremenjeno z dolgom 67 milijonov. Bogata posestva so prodali. Zadnje tri milijone je razsipnica izgubila v igralnici v Monte Carlu, kjer je kot vdova spoznala angleškega finančnika Laperja. Angležu se je posrečilo dobiti od grofice njena najdišča zlata v Sibiriji, kjer je kmalu ustanovil podjetje »Lena-Goldfield Ltd«. Tudi to podjetje je kmalu požrlo lahkomiselno, razkošno in neurejeno življenje.

Grofici Viktoriji pa tudi vse dotedanje avanture še niso zadoščale. Hitro se je spoznala z grofom Suvorovim in se z njim poročila. Kakor vse prejšnje milijonarje je tudi tega spravila zelo hitro na prosjaško palico. Umrl je leta 1916. Njegova žena je naslednjega leta odšla v Nico, kjer so ji starejši prijatelji iz usmiljenja dali na razpolago kletno stanovanje, v katerem je sedaj tudi umrla.

Rešcvalcem križank!

Nujno prosimo sledeče:

1. **Na kuverti, v kateri nam pošiljate rešitev križanke, napišite vedno v levem kotu spodaj: Križanka.**
2. **Poleg rešitve križanke, ne pošiljajte v isti kuverti nobenih drugih poročil, vprašanj ali reklamacij, ampak jih pošiljajte posebej.**
3. **Ne pozabite pri rešitvi križank priložiti znamko za 50 cent. Rešitve brez znamk se ne bodo vpoštevale.**

Sport

Poznate »jiu-jitsu«?

Jiu-jitsu (izgovori: džiu džitsu) je šport, ki te uči samobrambe. Evropski športniki so se seznanili ž njim pred 40 leti. Na Japonskem so imeli posebne šole za jiu-jitsu že v sedemnajstem stoletju. Čitamo pa, da zibelka tega koristnega športa ni tekla na Japonskem, temveč na Kitajskem.

Jiu-jitsu je podoben rokoborbi, razlikuje pa se v tem, da ne gre za to, da položiš tovariša na pleča, pač pa da se ga otreseš, obraniš in onespodobiš za napad. V ta namen obsega jiu-jitsu dobro premišljen sestav prijemov, s katerimi se lahko tudi šibkejši človek obrani pred napadom orjaka.

Kdor trenira jiu-jitsu, se uči najprej spretnega padanja, pri katerem je izključena vsaka poškodba in po katerem si v istem hipu spet na nogah. Zatem se vadi raznih osvobodilnih gibov: če te zgrabi napadalec za roke, se naučiš trika, da se izviješ in osvobodiš; če te objame okrog pasu od spredaj, ga zgrabiš za brado in odrivaš na način, da te mora izpustiti; če te napade od zadaj, ga prevrneš čez sebe; če ti nameri boksarski udar, se mu umakneš s padcem, pri katerem z nogami podreš nasprotnika.

Sestav obrambe predvideva vse različne načine napada. Kdor se uči jiu-jitsa, postaja vedno spretnejši in močnejši in se mu ni bati nobenega nasprotnika. Tudi za napad z nožem predvideva jiu-jitsu dobro obrambo, pri kateri zgrabiš nasprotnika za zapestje, z drugo roko pa z lahkoto upogneš nasprotnikovo pest, kar povzroča tako bolečino, da mora nož izpustiti.

Jiu-jitsu ni samo metoda samoobrambe, temveč istočasno šport, v katerem prirejajo tekme. Tekmovalci nosijo posebne jopiče, tekme same pa nazivajo »jiu-do«. Med slovenskimi športniki je jiu-jitsu le slabo poznan. Kolikor vemo, ga gojijo samo v okviru ŽSK Hermesa.

Trikratna zmaga Bieserja v Celovcu

Z malo zamudo smo prejeli iz Celovca poročilo o nemškem državnem prvenstvu v hitrem drsanju. Prireditev se je vršila na novem mestnem drsališču in je imela oficielen značaj. Najboljše se je odrezal Monakovčan Franz Bieser, ki je uspešno zastopal ranjenega bivšega prvaka Karla Wazuleka. Tri zmage si je priboril Franz Bieser, na 5000 m pa ga je po dramatični borbi premagal Werner Egerland.

Podrobni izidi so bili:

500 m: 1. Franz Bieser, Monakovo 46.4 sek.; 2. Löwinger, Dunaj 47.9; 3. Tastl, Dunaj 49.0.

1500 m: 1. Franz Bieser, Monakovo 2:31.7 min.; 2. R. May, Berlin 2.36.3; 3 Tastl, Dunaj 2:36.4.

3000 m: 1. Franz Bieser, Monakovo 5:16.3; 2. W. Egerland, Berlin 5:21.3; 3. R. May, Berlin 5:28.5.

5000 m: 1. Werner Egerland, Berlin 9:03.2, 2. F. Bieser, Monakovo 9:09 2; 3. H. Jülge 9:27.8.

Razen seniorskega tekmovanja v hitrem drsanju je obsegal spored športnega tedna v Celovcu še tekme žensk, juniorjer in novincev. Na 1000 m je zmagala med ženskami Lucija Böcker - Mertr v času 1:56 min.

Nemško drsalno prvenstvo so zaključili s slovesno razdelitvijo nagrad in z družabnim večerom, pri katerem so nastopili mladinski pevski in plesalni zbori z domačim koroškim sporedom.

*

Lepi uspehi koroških boksarjev. V soboto in nedeljo so imeli v Celovcu boksarski dvoboj med Korošci in Bavarci. Zmagali so prvi v razmerju 10:8. Z uspehom so se na tej tekmi udejstvovali tudi Jeseničani: v velter kategoriji je premagal Zupan Walckerja, v težki kategoriji je Ažman potolkel Webra, Razinger pa je položil orožje pred Bochnerjem. Drugega dne je bilo srečanje med Ažmanom in Razingerjem za pokrajinsko prvenstvo. Zmagal je Ažman.

V nemškem hokeju se položaj jasni. Prvak prve skupine je Dunajsko drsalno društvo (WEG), v drugi skupini je zmaga zasigurana Mannheimovcem, berlinski »Rot-Weiss« je prvak tretje skupine, v četrti pa še čakajo na odločitev med kluboma Riesser See in Celovec.

Dogodek za nogometaše

Dunajska športna javnost bo imela v nedeljo nad vse zanimivo prireditev. V gosteh bodo imeli švicarsko državno reprezentanco, ki bo nastopila proti nemški enajstorici. To bo za Nemce že drugo letošnje mednarodno srečanje. Nedavno so zmagali v Zagrebu z 2:0. Medtem je izgubil trener Herberger štiri člane svoje enajstorice. Dva sta odšla na bojišču, Hahnemann in Conen pa sta poškodovana. Točne postave še niso znane. Vemo le, da se obe moštvi pridno pripravljata. Tekmo bo sodil tudi Ljubljančanom znani italijanski sodnik Scarpi.

V Belgradu so priredili v soboto zvečer prvi večji nastop domačih boksarjev. Posebno zanimanje za to prireditev so pokazali nemški vojaki, ki so napolnili dvorano gledališča »Kraft durch Freude«. Najlepšo borbo sta pokazala Tadič in Markovič. Zmagal je Tadič po točkah. O Popoviču poročajo, da ni bil v formi. Proti orjaku Tarani je boksal neodločno.

Anne Kapell poražena. Tisoč opazovalcev je prišlo v dortmundsko zimsko kopališče, da bi prisostvovali zmagi svetovne rekorderke Kapellove. Čitamo pa, da je bila Kapellova nedavno bolna in da je dosegla nad 200 m prsno le tretje mesto. Zmagala je mlada Gisela Mortesacker s časom 3:03.1 min.

Švedi so najhitrejši drsalci. Iz raznih držav čitamo poročila o tekmah v hitrostnem drsanju. Če primerjamo izide, moremo ugotoviti, da so Švedi še vedno najhitrejši. Po letošnjih časih bi izpadel letošnji mednarodni četveroboj takole: hitro drsanje na 500 m: 1. Jansson (Šved) 44 sek.; 2. Bieser (Nemčija) 46.4 sek.; 3. Ladanyi (Madžarska) 47 sek.; 4. Celotti (Italija) 52.4 sek. Rezultati na 3000 m: 1. Seyffarth (Švedska) 5:02.4 min.; 2. Bieser (Nemčija) 5:16.3 min.; za tretje in četrto mesto bi morali izžrebati Italijana Apolonio in Madžara Ledanyja, ker imata oba isti čas 5:21.7 min.

Družinski tednik »Domoljub« je začel prinašati v zadnjem času zanimive članke o športu. Pod naslovom »Zimski šport v Ljubljani« je objavil v zadnji številki poročilo o udejstvovanju ljubljanske mladine na smučiščih in drsališčih

Olimpijska misel med Švicarji. Čitamo, da bo letos slavil švicarski olimpijski odbor 30 letnico svojega uspešnega delovanja. Ob tej priložnosti bodo organizirali več propagandnih olimpijskih prireditev.

Dunajčani so srečni ljudje

Malokatero večje mesto je imelo lansko leto toliko zlatih, demantnih in železnih porok, kakor Dunaj. Pred oltar je zopet stopilo nič manj kakor 461 parov, ki so praznovali svojo zlato poroko. Demantnih porok je bilo seveda manj, toda še vedno precejšnje število. Dočakalo jo je 15 parov, železno pa trije pari. Razen tega je lansko leto praznovalo 90letnico rojstva 155 Dunajčanov. Vsekakor rekordne številke, s katerimi se ne more ponašati vsako mesto.

Pametna izbira

Med številno pošto, ki so jo vsak dan predložili v podpis Frideriku Velikemu, je bil nekega dne tudi seznam vseh prosilcev za mesto okrožnega zdravnika v bližnjem kraju. Kralj je seznam prečital, nato pa nanj lastnoročno zapisal: »Izmed prosilcev izbrati tistega zdravnika, ki je dosedaj še najmanj ljudi poslal na drugi svet.«

Jurčičeve Slemenice in Polesek nekdaj in zdaj

Josip Jurčič je znal mojstrsko opisati kraje in osebe. Za vse pa je imel pred seboj vzor, ki ga je naslikal. Dvojni užitek ima bralec, če pozna kraje, katere pisatelj popisuje. V »Desetem bratu« opisuje Slemenice in Polesek. Za vzor je imel Jurčič gradova Benek in Mačerole. Teh dveh gradov danes ni več. Za časa Jurčiča pa sta bila še in je gospodaril na njih neki Ott, bivši minister neke nemške državice. Imel je hčerko, katero so ljudje radi njenih belih las imenovali »Sivka«. Njo je Jurčič učil slovenščine. Kvas je bil Jurčič sam, graščakova hčerka pa Manica.

Ako kreneš od Jurčičeve rojstne hiše na Muljavi proti Polževemu, prideš v prijazno ozko dolinico, po kateri teče mal potoček, ki dvakrat v kraški zemlji ponikuje. Valvazor imenuje ta potok Mačerol, ljudje pa mu zdaj pravijo kratko Potok. Je še vedno poln rakov. Na desnem bregu potoka štrle na prijaznem griču v zraku razvaline gradu Benek. To so bile nekdaj Jurčičeve Slemenice v »Desetem bratu« in »Zabrezje« v povesti »Cvet in sad«. Ta grad ima zelo pestro zgodovino. Prvotni grad je stal za streljaj više gori na strmem griču in se tudi te razvaline še dobro poznajo. Bil je pravi tipični srednjeveški grad, ki je bil že po naravi silno utrjen. Ta grad je opisal Jurčič v povesti »Grad Rojinje«. Ljudje pravijo temu gradu Roje. Je pa to stari grad, ki je imel pristno slovensko ime Vinjek, graščaki pa so se imenovali gospodje z Vinjeka. V 12. in 13. stol. je bil to deželnoknežji grad, na katerem so gospodarili gospodje z Vinjeka. Nekdaj je bila ta okolica polna vinogradov. Leta 1254 je kastelan Reinbert podaril stiškemu samostanu dva grunta in dva vinograda na Oselici zato, da bi bil pokopan v samostanski cerkvi. Grad je bil sredi vinogradov in se je zato imenoval Vinjek, iz tega pa je nastala popačena beseda Benek. Cerkev sv. Janeza sredi dolinice se še danes imenuje Pod Benekom in je krška podružnica. Leta 1250 je prišel stiški samostan v posest 7 gruntov z vinogradi na Muljavi. Verjetno je, da so bili ti vinogradi v okolici tega gradu. Stiški samostan je imel nekdaj prav v bližini tega gradu velik vinograd, ki ga je obdeloval s svojimi posli.

Leta 1260 sta tu gospodarila Friderik in Kunigunda z Vinjeka, ki sta darovala samostanu v Stični 4 grunte na Grintovcu pri reki Krki. Imenujejo se tudi Emerik, Henrik Lovrenc in Tomaž z Vinjeka. Leta 1320 pa je Katarina z Vinjeka podarila samostanu eno kmečko posestvo in mlin na Polju. Ta grad Vinjek je razrušil celjski vojskovodja Vitovec, posestvo pa je leta 1433 dobil od celjskih grofov v fevd Friderik Rauber za 600 gl., ki je pozidal novo grajsko poslopje v nižini. To poslopje je bilo Jurčiču Slemenice in Zabrezje. Dolgo vrsto let je tu gospodarila družina baronov Raubarjev. Vživela se je tako v življenje slovenskega naroda, da jo celo opeva narodna pesem. Rodovina Raubarjev je dala enega škofa, več duhovnikov in redovnic in veliko vitezov, ki so bili zlasti dobrotniki stiškega samostana. Tako je Herman Ravbar daroval leta 1495 deset posestev na Globokem v krški župniji stiškemu samostanu. Krištof Ravbar pa je postal leta 1466 drugi ljubljanski škof. Bil je škof, vojskovodja in državnik. V Ljubljani je sezidal sedanji škofijski dvorec. Bil je hkrati opat v samostanu Admont in upravitelj sekovske škofije. V vojskah z Benečani je pridobil zase in za naslednike naslov knezoškof. Večkrat je pobil s svojimi četami Turke. Leta 1517 je vodil poslanstvo treh mož z Dunaja v Moskvo k ruskemu velikemu knezu, da bi združil krščanske narode v boju proti Turkom. Umrl je leta 1536 na Dunaju. »Nikdo ni za njim opravljal toliko raznovrstnih poslov, nikdo ni vzdrževal v sebi toliko dostojanstva, kakor ta znameniti državnik in vojak na škofijski stolici,« trdi zgodovinar dr. Gruden.

Kozma Ravbar, faran župnije sv. Kozma in Damjana na Krki, je bil oče Adama Ravbarja, zmagovalca pri Sisku leta 1593. Le njega opeva slovenska narodna pesem, ne pa glavnega poveljnika Andreja Turjaškega.

Ravbar si vojakov zbere,
Dol pod Sisek z njimi dere.
Tolk' je Turka na terišču,
kakor mravelj na mravljišču.
Najprej v dir je Ravbar tekel...
To stori Kranjce vse goreče: —
Tako so v Turka se zagnali,
da so vsega posabljali.

Ko je papež zvedel za to zmago, je šel v kapelo in odpel zahvalno pesem in se zmagovalcu pismeno zahvalil. — Vsi Ravbarji so imeli važna mesta med ljubljanskimi deželnimi stanovi. Iz rojstne knjige na Krki je razvidno, da so bili pogosto krstni botri otrokom svojih podložnikov skupaj s kmečkimi ljudmi. Pokopani pa so bili skoraj vsi v lepi krški župni cerkvi.

Konec 18. stoletja je grad prešel v last vitezov Fedranspergov, ti pa so ga prodali pregnanemu nemškem ministru Ottu, v času, ko je živel pisatelj Jurčič. Ott pa je grad prodal prekupcem, ki so posestvo na drobno prodali in grad podrli. Le v nekdanji graščinski žitnici gospodari še kmet Kaščar.

Jurčičev gradič Polesek je grad Mačerole, ki je bil v isti prijazni dolini na nasprotni, to je na levi strani potoka. Danes je na istem mestu, kjer je nekdaj stal grad, hiša posestnika g. Alojzija Nadraha. Tudi ta grad je igral v zgodovini našega ljudstva važno vlogo. Že v davni preteklosti so se gospodje z Mačerola kot vitezi in vojaki sukali okoli samega cesarja. Leta 1254 se imenuje Oton Mačerol in sinova Emerik in Henrik. Ulrih Mačerol je bil dobrotnik stiškega samostana. Leta 1462 je bil Janez Mačerol v vojski, ki je hitela na pomoč cesarju. Ta rod pa je v 16. stol. izumrl in so posestvo podedovali Turjačani, ki so ga prodali Krištofu Semeniču. Ta rodovina je imela posestva v Beli Krajini pri Semiču, kjer so bili do leta 1848 podložniki gradiča Mačerol z imeni: Stariha, Kambič, Derganc, Golobič, Kastelic, Korošec, Kamenšek, Mihelčič, Malenšek, Pašič, Prešeren, Deutschmann, Strukelj i. dr. V zagraški župniji pa je bila temu gradiču podložna vas Češenjce in del vasi Gabrovka. V poznejših časih pa sta oba gradova Benek in Mačerol imela skupnega gospodarja, urbarji in zemljiške knjige pa so se še vedno vodile ločeno za gospostvo Benek (Weineck) in gospostvo Mačerol (Matscherolhoff). Prve knjige hrani arhiv sodišča v Višnji gori, druge pa arhiv žužemberškega sodišča.

Konec prejšnjega stoletja že po Jurčičevi smrti je bilo obojno veleposestvo na drobno razprodano. Takratni krški župan, stari Ivar, je modro pripomnil: »Bolje je, da se 10 kmetov vozi v gnojnem košu, kakor en graščak v kočiji!« — Zdaj sameva tu le še cerkvica sv. Janeza, na pokopališču poleg nje pa počivajo nekdanji mogočni graščaki skupaj s podložniki, nekaj pa je pokopanih na Krki in v Stični.

Francesco Perri 48

Neznani učenec

Zgodovinski roman iz Kristusovih časov. Prevedel dr. Joža Lovrenčič.

Čez nekaj trenutkov sta prišli gostoma naproti dve kot zrel klas rjavi sužnji in ju odvedli v neko stransko sobo, ki je bila kakor panj brez oken in imela dvoje stranskih vrat, ki so bila zastrta z barvastimi zavesami. Oprave po orientalskem običaju ni bilo skoraj nič. V enem kotu je bil zaboj za obleko, potem kolovrat, barvasti stolčki, preproge po stenah in po tleh, na njih pa blazine, da bi lahko legel. Na sredi sobe je bila bakrena žerjavica na treh nogah in z nje se je dvigal trak omamljivega vonja sandalovine.

«Kakor vidiš, tu nisva v Rimu,« je rekel Panza. «Stanovanja tukajšnjih heter so vsa v neredu.«

«Sedi, gospod,« je prosila sužnja, ki je stregla tribunu, «gospodarica pride kmalu. Ta čas ti z vonjavo pomazilim glavo in roke.«

Ti si tu novinka?« je vprašal Panza sužnjo. «Doslej te nisem še nikdar videl.«

»Da, novinka sem, gospod. Tu sem šele nekaj dni.«

»Kako se kličeš?«

»Evanora se imenujem in sem doma s Kolofona.«

Sužnji sta vzeli vsaka svojo posodico z vonjavo, si namazali roke in začeli mazilit mladeničema lase.

»In ti, kako se kličeš?« je vprašal Mark Adonij sužnjo, ki mu je mazilila glavo.

»Muzarion mi pravijo, gospod,« je odgovorila sužnja in božajoče pogladila Marka po laseh. »Mislim, da si tudi ti novinec v Jeruzalemu, ker nisi še bil pri naši gospodarici.«

»Tri dni sem tukaj.«

»Lep si kakor Astartin sin. Moja gospodarica se gotovo takoj vate zaljubi. Daj mi roke, da jih utrem s kapljo sporiša,« je čebljala Muzarion.

Mark Adonij ji je dal roke in je ob njeni ljubeznivosti kar vzdrhtel. Potem sta obe sužnji odšli in čez trenutek se je odstrla ena izmed zaves in v sobo je vstopila ženska.

»Pozdravljen, Sisinij Panza,« je spregovorila hetera po grško s toplim goltnim glasom. »Kdo je lepi mladenič, ki si ga pripeljal nocoj v mojo hišo in pravi moja sužnja Muzarion o njem, da se gotovo takoj vanj zaljubim?«

Ustavila se je pred Markom Adonijem, mu segla v roke in ga gledala s svojimi lepimi očmi.

Mark je ob njenem prihodu vstal, prebledel in srce mu je začelo burno utripati. Ona je bila, Miriam iz Magdale, prijateljica njegovega očeta! Na prvi pogled jo je spoznal po njenih bogatih zlatih laseh, ki so bili nad tilnikom povezani s škrlatnim trakom. Čeprav je minilo že dvanajst let, odkar je odšel iz Cezareje in je bil takrat še otrok, se je je vendar živo spominjal, kakor bi jo zadnjič videl prejšnji dan.

Njena lepa postava, tedaj še vitka in nežna, je prešla zdaj v mehkobo tridesetih let in njen rjavi obraz z značilnim sirijskim nosom je postal izrazitejši, ves poln sladkobe.

»Pa saj je še deček,« je rekla Miriam, obrnivši se k Panzu. Veliko razburjenost, ki jo je brala z Markovega obraza, si je razlagala kot izraz boječnosti. Zato ga je ljubeznivo pobožala: »Zares si kakor sin Davidov lep, Adonij. Poljubi me, drevček granatovec!« In mu je nastavila lice. Mark jo je neznansko vznemirjen poljubil.

»Miriam, ali me ne poznaš? Jaz sem te takoj spoznal.«

»Ti si me spoznal? In kdaj si me že videl, golobček moj?«

»Poišči v svojem spominu.« je odgovoril Mark. »Ime mi je res Adonij kakor sinu Davidovemu in ti si me pestovala, ko sem bil otrok.«

Miriam se je za korak umaknila, si zastrla obraz in zavzdihnila. Ko je gledala mladeničev obraz, je nenadno odkrila neko podobnost.

»Oh, ne!... Jaz da bi te pestovala kot otroka?... Da si ti Adonij?... Ne... povej mi, da nisi moj otrok iz Cezareje ob morju, da nisi Mark Adonij, sin Valerija Grata! «

»Da, Miriam, prav ta sem. Jaz sem te spoznal na prvi pogled,« je odgovoril Mark.

Miriam je vzkriknila in se vrgla Adoniju okoli vratu.

»Sinko moj,« je ponavljala jokajoč in božajoč ga po brazu, »da si res ti moj otrok iz Cezareje ob morju? O, kako si zrastel in kako ljubek si! Kakšna usoda te je pripeljala tu sem v deželo tvoje matere? Panza, zahvaljujem se ti, da si mi napravil to veselje. Jutri bom darovala v templju belo juničko, da se zahvalim Najvišjemu za srečo, ki jo zdaj čutim. Ti ne veš, Panza, kako sem ljubila tega mladeniča, ko je bil še otrok. Njegov oče je bil moj prvi prijatelj, ko sem še mislila, da je lepota dar, s katerim Bog osrečuje ljudi. Tedaj sem si želela otroka in jokala sem ob njegovih nežnih rožnatih udih, ker je Jehova meni zaprl vir življenja.«

Panza je osupel vse to poslušal in gledal Miriamine solze.

»Ne pripisuj mi nikake zasluge, nisem vedel, da sta sorodnika,« je rekel.

»O, da,«« je potrdila Miriam, »pet let je bil ta lepi deček moj otrok. Njegova mati je zbežala in jaz, ki sem prišla na njeno mesto v Gratovo hišo, sem mu postala mama. Kako bi ga Mikol danes rada videla, ki ga je zgubila, ker ga je obrezala.«

Mark Adonij je Miriam boječe vprašal, če bi mu vedela povedati kaj o materi, a o Mikoli ni nihče nič določenega vedel Ko je izginila, se je spletla o njej kar legenda. Nekateri so pravili, da je zbežala v Elijevo votlino na Hermon, kjer da živi z viharnim prerokom svojega naroda in da se vrne z njim, ko pride Mesija. Drugi pa so trdili, da je umrla.

»Kdaj si prišel iz Rima, golobček moj, in kako se počutiš v Palestini?« ga je vprašala Miriam.

»Nesreča v ljubezni ga je primorala sem,« se je zasmejal Panza. »Tudi njega je prezgodaj ranila ostra ost Venerine puščice.«

»Dragec,« ga je pobožala Miriam, »in si sanjal, da si srečen. Pa je človeška ljubezen kakor pesek v klepsidri, ki jo prevrneš, ker ti kaže uro sreče, a pesek teče, ura mine in zopet jo moraš prevrniti. Njeni vtisi so kakor odtisi ptičjih nožic na pesku ob morju: val pljuskne in odtisa ni več. Kdo nauči ljudi ljubezni, ki ne bo utrujala? Samo bitje, poslano iz neba, more to storiti in jaz ga pričakujem.«

»Misliš Mesija?« je vprašal Panza. »Torej pričakuješ tudi ti, Miriam, nepremagljivega vojvoda, ki bo potolkel Rimljane in jih pometal v morje?«

»Da, Mesija pričakujem, Panza, a ne bojevitega vojvoda. Čemu naj bi prišel Tisti, ki ga vsi pričakujemo, če bi naj moral potrditi Kajnovo postavo? Vedi, Panza, da sem jaz le uboga ženska, in modrost pravi, da je ženska pamet krajša od njenih las, a vendar pri svoji kratki pameti vidim, da je na svetu več revežev kakor močnih in mogočnih. In reveži so tudi delo božje. Zanje pride Mesija.«

»Ali veš, Miriam,« je rekel Mark, »da sem bil danes pri Jordanu? Videl sem novega preroka Janeza in prisostvoval krstu nekega novinca, čigar podoba mi ne gre iz spomina. Mislim, da je bil neki mladenič iz Galileje, a njegov obraz je bil tako lep in žalosten, da se mi je zdelo, pri svetli luni prisegam, kakor bi bil pred pravim Dionizom Po krstu je izginil v puščavo in čeprav sem vzpodbodel konja, da bi ga dohitel nisem našel ne sledu več o njem Kdo ve kje v žalostni puščavi ob Mrtvem morju je zdaj?«

La lampada di qualità prodotta nello stabilimento di Milano della TUNGSRAM ELETTRICA ITALIANA S.A.

Kakovostna žarnica proizvajana v Milanu v tvornici tvrdke TUNGSRAM ELETTRICA ITALIANA S.A.

TUNGSRAM

Najboljši in najcenejši slovenski tednik je »Domoljub«

MALI OGLASI

V malih oglasih velja pri iskanju službe vsaka beseda L 0.30, pri ženitovanjskih oglasih je beseda po L 1.—, pri vseh ostalih malih oglasih pa je beseda po L 0.60. Davek se računa posebej. Male oglase je treba plačati takoj pri naročilu.

Prodamo

Jabolka

so izdatna hrana za male in velike. Pridite, sedaj je zadnja prilika za nakup. Lavrič in Štrumbelj, Tyrševa c. 33. 1

Objave

Zahvala

Ker sem opustil svojo trgovino v Ljubljani, se svojim cenj. odjemalcem zahvaljujem za izkazano zaupanje in naklonjenost. Z odličnim spoštovanjem I. Kette.

Trgovina Kette

sporoča svojim cenjenim odjemalcem, naj pridejo po svoje popravljene klobuke, in sicer Ljubljana VII., Kamniška ul. 19, od 12—16. o

Kupimo

Črno deteljo

in korenjevo seme kupujemo ali zamenjamo za pesno seme. - Sever & Komp., Ljubljana - Gosposvetska cesta.

Kupujte pri naših inserentih

Kurivo

Premog

DRVA

I. POGAČNIK,

Ljubljana, Bohoričeva 5. Tel št. 20-95.

Ali ste že naročeni na Slovenca ?

Vsak naročnik zavarovan

U najem

Hlev za dva konja

iščem. Prednost bližina Figovca. - Ponudbe pod »Hlev št. 719« na upravo »Slovenca«. n

Službe

Dobe:

Postrežnico

vešča vseh hišnih del in kuhe išče za čez dan mala obitelj. Pogoji so: snažnost, poštenost. Ponudbe upravi »Slov.« pod »Snažna« št. 708. b

Služkinjo

iščem za vsa hišna dela. Škrabčeva ul. 10-I. b

Med nebeške angelce je danes zjutraj ob sedmih odšla naša ljubljena

TEREZIKA

Novo mesto, dne 29. januarja 1942.

Družina VIKTORJA ŠONCA

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob 16 in 18.15, ob nedeljah in praznikih pa ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30

TOM KEENE, neustrašeni junak divjega zapada v dvojnem filmskem sporedu:

Junaki pečin

in

Tihotapci

KINO SLOGA - TEL. 27-30

Zapleteno vprašanje o ljubezni in umoru

Nedolžna ali kriva

S Francisco, Singapoore, Filipini Havajski otoki! — Frederic March in Jean Bennett

KINO UNION - TEL. 22-21

BENIAMINO GIGLI in EMMA GRAVATICA v svojem najnovejšem pevskem velefilmu

Vrtoglavica

Ostali igralci Camila Horn Ruth Helberg itd. Glasba: Puccini, Wagner, Giordani itd.

KINO MATICA - TEL. 22-41

Paola Barbara v najboljši komediji sezone

Nadvojvodinja se zabava

„Slavček Hollywooda", Grace Moore v velezabavnem glasbenem filmu

Sisi

Predstave ob 17. uri

KINO KODELJEVO, tel. 41-64

† Vsemogočni je poklical k Sebi po dolgem trpljenju, prevideno s sv. zakramenti našo mamo, staro mamo, sestro in teto

Marijo Erman roj. Hafner

Pogreb bo v petek, 30. januarja 1942 ob pol petih popoldne iz kapelice sv. Marije na Žalah na pokopališče k Sv. Križu.

Podboršt - Ljubljana, dne 29. januarja 1942.

KRISTA HAFNER, sestra, za vse sorodnike.

V GLOBOKI ŽALOSTI NAZNANJAMO VSEM SORODNIKOM IN ZNANCEM ŽALOSTNO VEST, DA STA SE PRESELILA V VEČNOST GOSPODA

PETER in ZDRAVKO FRAKELJ

PRIPOROČAMO JU V MOLITEV.

V LJUBLJANI, DNE 29. JANUARJA 1942.

IVANA, ŽENA IN MATI; FRANCI, CAND. IUR., SIN IN BRAT; IVANKA, LOJZKA IN MARICA, HČERE IN SESTRE.

Oporoka osmih bojevnikov 4

Inspektor se naglo skloni, potegne svoj robec in z njim prime demant, ki je zelo lep.

»Ali tega dragulja niste opazili, seržant?«

»Nisem, gospod inspektor. Pustil sem vse čim bolj nedotaknjeno in nisem nič preiskoval, ker sem vas čakal. Odkar je zdravnik mrliča pregledal, ni nihče stopil v zimski vrt.«

»Kaj pa vrata v park?«

»Takoj sem opazil, da niso zaklenjena, pa sem tjakaj postavil stražo.«

»To ste dobro napravili! Zdaj pa lahko začnete meriti in fotografirati, kar je treba. Nato mrliča lahko odneso. Sir Henry, vas pa bi prosil, da bi se vrnili v knjižnico ter tamkaj še nekaj minut počakali. Tudi vi, gospod Bartlett. Pridem kmalu za vami.«

Ko sta ostala sama, pravi inspektor Hammondu: »Kaj pravite, Hammond? Ali se iz tega kaj zanimivega obeta?«

»Vsekakor. Ali se vam morda ne zdi tako?«

»Odkrito rečeno, tega bi zdaj še ne mogel trditi. Sicer pa bomo še videli, kaj nam prinese zaslišavanje. Zdi se mi...«

Močno kihanje med palmami prekine inspektorja v sredi stavka. Izza drevja prileze Bazil in se preteguje.

»Kar je res, je res!« zehaje pripoveduje. »Skoraj bi sodil, da sem zaspal. Malce sem se namreč usedel na tisto presneto vlažno zemljo tamle — zdaj pa imam nahod...«

»Ne govorite oslarij in glejte, da mi izginete domov! Zdaj že imate vse, kar potrebujete. Pa svojemu fotografu povejte, da sta njegovo indijansko plazenje tam zunaj pred zimskim vrtom in pa magnezijeva luč dve stvari, ki se prekleto malo skladata. Eno fotografijo smete posneti tudi tukaj notri — ampak le od vrat počez — da mrliča ne bo na sliki. Ali ste razumeli, Stuart?«

»Prav dobro, gospod inspektor! Saj veste, da vam ne bi hotel delati preglavic ne pri nadrejeni vam oblasti, ne pri ogorčenem občinstvu, Kennedy! Sicer pa, kakor sami veste, ne delam za kak pouličnj list, marveč za ‚Star'. Vendar se vam lepo zahvaljujem, stari prijatelj!«

Bazil naglo zdirja ven po svojega fotografa, medtem ko inspektor in Hammond odideta iz zimskega vrta v knjižnico.

V veži inspektor obstoji. »Sodim, Hammond, da bi bili radi pri zaslišavanju zraven?«

»Odveč vprašanje, Kennedy!«

»Prav — pa pojdite z menoj!«

»V zahvalo pa malo protiuslugo! Če tega niste že sami opazili: demant je ležal v tretjem prečnem hodniku, pet metrov stran od mrliča!«

III.

Ko Kennedy in Hammond vstopita v knjižnico, je na mah konec razburjenega govorjenja.

»Dame in gospodje!« začne inspektor brez ovinkov. »Moja naloga je, da razjasnim ta umor. Vi vsi bi mi mogli pri tem pomagati. Zato vas prosim, da bi mi čim bolj natančno odgovarjali na vse, kar vas bom moral vprašati. Najbrž še nobeden izmed vas nikoli ni bil zaslišan zaradi česa takega. Zato se vam bodo nekatera vprašanja morebiti zdela — recimo — nekoliko indiskretna. So pa docela policijsko-tehnična, kakršna policija vedno zastavlja. Drugega za drugim bom povabil v čitalnico. Gospod Bartlett, ali imate kak načrt te hiše in parka?«

»Imamo, gospod inspektor. Prosim, počakajte trenutek!«

Komornik stopi k veliki knjižni polici ter Kennedyju kmalu prinese veliko, široko mapo.

»Prosim, gospod inspektor! Tukaj so kopije hišnih načrtov ter načrt vrtnega arhitekta za park.«

»Lepa hvala, gospod Barlett! Če vas bom kasneje še kaj potreboval, vam sporočim.« Nato ogovori vse zbrane: »Slišal sem, da so bili ukradeni demanti, kar je menda z umorom v zvezi. Kako je ta reč?«

»Demanti so bili moji,« se mirno oglasi visok, vitek gospod ter stopi korak naprej. Bil je docela miren, celo nekam počasen se je dozdeval.

»Kako se pišete, prosim?«

»Percy Mac Allister.«

»Hvala — torej bo najbolje, če kar z vami začnemo. Blagovolite, prosim, kar z menoj stopiti. Drugo gospodo pa prosim malce potrpljenja, saj mislim, da vse skupaj ne bo trajalo dalje ko eno uro.«

»V tej hiši prebivate kot gost, gospod Mac Allister?« začne inspektor.

»Da — star vojni tovariš rajnikov sem. Vsako leto osorej sem ga obiskoval. Sicer pa prebivam v Kimberleyju.«

»V Kimberleyju? V Južni Afriki? Vsako leto? To je pa dolga pot!«

»Že mogoče — pa ni daljša kakor pot polkovnika Westfalla, ki vsako leto prihaja z meje med Afganistanom in Indijo.«

»Hm. Ste se pač za trdno domenili, da se boste vsako leto shajali?«

»Vsekakor, da! — Nekako okoli dvajsetega novembra se navadno shajamo... Vsi, kar nas je še.«

»Razumem. — Ali je poleg vas in gospoda polkovnika... še kaj drugih gospodov... da tako rečem, kakor ste vi rekli?«

»Le še eden je. Gospod Gray, ki je tamkaj v knjižnici, je tudi član tedanjega našega krožka. Vsi drugi so mrtvi — to se pravi — vsaj jaz mislim, da so mrtvi.«

»Torej ne veste natanko. Sicer pa je to za našo stvar brez pomena. Rekli ste, da so bili vaši tisti demanti, ki so izginili, prav za prav, ki so bili ukradeni.«

»Da, moji so bili. Prinesel sem jih s seboj iz Kimberleyja. Moji rudniki so blizu tega mesta.«

»Razumem. Torej ste lastnik demantnih rudnikov, gospod Mac Allister? Koliko pa je bilo demantov?«

»Sedemnajst — različne velikosti in raznih oblik.«

»Zavarovani so bili zoper prevozne nevarnosti in tatvino za sto in deset tisoč funtov.«

Inspektor se nehote zgane. »Sto in deset tisoč funtov! To je celo bogastvo! Nisem mislil, da zavarovalnice zavarujejo take reči.«

»No, Lloyd jih je vsekakor zavaroval, čeprav po daljših pogajanjih. Kajpada so premije in pogoji v pravšnem razmerju z rizikom.«

»Zakaj pa ste demante vzeli s seboj?«

»Da bi jih prodal. Lani sem še nebrušene ponujal na amsterdamskem trgu, kjer sem že dobil kupca. Ravno ko so demanti bili obrušeni, je kupca zadela srčna kap. Ker je lani demantni trg bil močno prenasičen, sem se z brušenimi kamni moral — žal — vrniti v Kimberley. Ker sem mnogo nanovo gradil ter izboljšal svoje rudnike, je moja gotovina skopnela Zato sem se nádejal, da bo morda vojvoda kupil moje demante ali pa mi nanje dal vsaj posojilo.«

»Ali se je rajni vojvoda močno zanimal za dragulje?«

»Tisto pa! Lahko rečem, da so dragulji bili njegova največja strast.«

»Ali so drugi gostje v hiši tudi vedeli za te demante?«

»Seveda! Vsi! Opoldne sem o njih govoril z vojvodo. Prosil me je, naj bi mu jih o pol štirih prinesel v njegovo pisarno. Medtem je hotel opraviti še svojo pošto.«

»Odkod pa veste, da so demanti izginili?«

Vprašanje je bilo tako naglo in ostro zastavljeno, da se je lastnik demantnih rudnikov kar zdrznil.

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: inž. Jože Sodja Urednik: Viktor Cenčič